

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

С. С. Вітвицька

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ
ШКОЛИ: ПРАКТИКУМ**

Житомир

2023

УДК 378.126
ББК 74.584
В 54

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка*

(протокол № 9 від 28.04.2023 р.)

Рецензенти:

О. Є. Антонова – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка.

І. Д. Бойчук – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Житомирського базового фармацевтичного коледжу.

О. Л. Герасимчук – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри наук про Землю Державного університету «Житомирська політехніка».

М 74 Вітвицька С. С. Педагогіка вищої школи: практикум. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. – 174 с.

У навчальному посібнику «Педагогіка вищої школи: практикум» подано різні види завдань до семінарських занять обов'язкової освітньої компоненти «Педагогіка вищої школи», що відповідають навчальній програмі дисципліни «Педагогіка вищої школи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, вивчення якої передбачено освітньо-професійною програмою магістра зі спеціальності 102 Хімія.

Практикум, розроблений для викладачів та здобувачів вищої освіти, відображає зміст практичної складової семінарських занять, включаючи мету, завдання, плани, алгоритми проведення семінарських занять, рекомендовану основну і додаткову літературу, різні види діяльності здобувачів, тематику рефератів та проєктів, термінологічний словник.

УДК 378.126
ББК 74.584
В 54

©Вітвицька С.С., 2023
©Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023

ЗМІСТ

1. ПЕРЕДМОВА.....	5
2. ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА АЛГОРИТМИ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	10
2.1. Семінарське заняття № 1. ТЕМА: ПРЕДМЕТ, КАТЕГОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ. ВИЩА ШКОЛА ЯК ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА.....	10
2.2. Семінарське заняття № 2. ТЕМА: МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.	19
2.3. Семінарське заняття № 3. ТЕМА: ВИКЛАДАЧ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОРГАНІЗАТОР ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	30
2.4. Семінарське заняття № 4. ТЕМА: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	38
2.5. Семінарське заняття № 5. ТЕМА: ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.	46
2.6. Семінарське заняття № 6. ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	54
2.7. Семінарське заняття № 7. ТЕМА: ДИДАКТИКА. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ДИДАКТИКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	63
2.8. Семінарське заняття № 8. ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	70

2.9. Семінарське заняття № 9. ТЕМА: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ	78
2.10. Семінарське заняття № 10. ТЕМА: КОНТРОЛЬ ТА ОБЛІК НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ....	85
2.11. Семінарське заняття № 11. ТЕМА: СОЦІАЛЬНО- ІСТОРИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ. ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЗА КОРДОНОМ....	97
3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	106
4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	112
5. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА ПРОЄКТІВ.....	121
6. ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ	127
7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З КУРСУ «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»	133
8. ДОДАТКИ.....	141

ПЕРЕДМОВА

Перехід до інформаційного суспільства кардинально змінює положення системи освіти, її інституційний статус. Освіта стає не лише інструментом взаємопроникнення знань і технологій в глобальному масштабі, але й капіталу, засобом боротьби за ринок, рішення геополітичних завдань. Сучасному суспільству необхідна масова якісна освіта, спроможна забезпечити зростаючі потреби споживача та виробника матеріальних і духовних благ.

Нові типи суспільних відносин обумовлюють розроблення і впровадження інших підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців, інших систем навчання, що визначаються у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтації на фундаментальні цінності загальносвітової культури.

Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах соціально-економічних реформ об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації.

З метою демократизації, гнучкості, прогностичності вищої освіти і у зв'язку з входженням її у світові структури Законом України «Про вищу освіту» в Україні створена ступенева система вищої освіти.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією),

загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Підготовка фахівців такого рівня включає такі основні напрями: фаховий, науково-дослідницький, психолого-педагогічний, методичний, управлінський.

Вона має бути практико орієнтованою та забезпечити засвоєння здобувачами сучасних, наукових, систематичних, системних знань, умінь й навичок; розвинути творче професійне мислення, уміння адаптувати знання, уміння та навички до різних типів закладів вищої та передвищої освіти.

Педагогіка вищої школи – це обов’язкова освітня компонента університету для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти складена для реалізації освітньо-професійних програм у галузі знань 10 Природничі науки спеціальність 102 Хімія

Предметом вивчення освітньої компоненти є оволодіння знаннями закономірностей освітньої, професійної та наукової підготовки фахівців, культурної еліти сучасного суспільства, закономірних зв’язків, які існують між розвитком, вихованням та навчанням здобувачів вищої освіти; поглиблення, розширення, інтеграція знань з педагогіки, педагогічної майстерності, навчально-виховних технологій; практичне опанування здобувачами вищої освіти різними формами організації навчального і виховного процесів у закладах вищої освіти.

Мета вивчення освітньої компоненти: підготовка здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до

виконання обов'язків асистента, викладача закладу вищої освіти; до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, у спеціалізованих гімназіях, школах, коледжах; до проведення науково-пошукової роботи та до керівництва дослідницькою діяльністю здобувачів.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- оволодіння знаннями теорії та методики організації освітнього процесу у закладі вищої освіти; поглиблення, розширення, інтеграція знань з педагогіки, педагогічної майстерності, навчально-виховних технологій;

- практичне опанування здобувачами вищої освіти різними формами організації освітнього процесів у закладах вищої освіти;

- виховання особистісних якостей майбутнього педагога, відповідального ставлення до виконання ролі вчителя, викладача, прагнення постійно спрямовувати свою увагу на самонавчання, саморозвиток, самовдосконалення.

Міжпредметні зв'язки навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи».

Спеціальність 102 Хімія

Міждисциплінарні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

Результатом підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти має бути професійна компетентність, яка визначена в Законі «Про вищу освіту» (2014) як динамічна комбінація знань, вмінь і

практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Практикум спрямований на формування у здобувачів вищої освіти професійної компетентності, яка забезпечує здатність розв'язувати задачі дослідницького або інноваційного характеру, оволодівати сучасними знаннями предметної галузі та розуміння професійної діяльності, організовувати освітній процес у вищій школі на засадах практико-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходу, розуміння основних проблем сучасної освіти та пошуків шляхів удосконалення освітнього процесу.

Компетентність викладача закладу вищої освіти – це здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі педагогіки, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій, які характеризуються творчістю.

Програмні результати навчання педагогіки вищої школи:

Галузь знань 10 Природничі науки спеціальність 102 Хімія:

Вміти ясно і однозначно донести результати власного дослідження до фахової аудиторії та/або нефакхівців.

Вміти добирати форми, методи, засоби та технології викладання хімії на основі психолого-педагогічної

характеристики здобувачів вищої освіти для забезпечення реалізації цілей вищої освіти.

Знати теоретичні основи методики викладання хімії у вищій школі: загальної моделі навчання хімії, системи методів навчання і контролю; системи засобів навчання і їх дидактичних можливостей, організаційних форм навчання хімії.

Розуміти сутність і зміст сучасних технологій навчання хімії у вищій школі, в тому числі дистанційної.

Знати методичні підходи формування експериментальних умінь і навичок з хімії.

На вивчення освітньої компоненти відводиться 120 години, 4 кредити ЄКТС.

Форма проведення занять: лекції (18 год.), семінарські заняття (22 год.).

У процесі навчання здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти застосовується модульно-контекстна технологія, яка ставить за мету формування професійно-педагогічної спрямованості, розвиток емоційних і морально-естетичних якостей, засвоєння знань, умінь та навичок, способів розумових дій, дійово-практичної сфери та самокерованих механізмів особистості майбутнього фахівця.

Це технологія з орієнтації на особистісні структури – всебічно гармонійна, за характером змісту – гуманістична, навчально-виховна, за типом управління – система малих груп, за провідним методом навчання – проблемно-пошукова, творча, діалогічна, ігрова; за організаційними формами – академічна, індивідуально-групова, диференційована.

Тематика, плани та алгоритми проведення семінарських занять

Семінарське заняття № 1 ТЕМА: ПРЕДМЕТ, КАТЕГОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ. ВИЩА ШКОЛА ЯК ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА.

Мета: розкрити теоретико-методологічні підходи до вивчення педагогіки вищої школи як науки, її предмет, основні категорії та вищу освіту як педагогічну систему.

Основна проблема: засвоєння закономірностей процесів навчання і виховання у закладі вищої освіти. Провідна ідея: педагогіка вищої школи – наука про закономірності навчання і виховання здобувачів, їх наукову і професійну підготовку.

Основні поняття: «педагогіка», «педагогіка вищої школи», «об'єкт, предмет педагогіки вищої школи», «педагогічна система», «вища освіта», методологічні, процесуальні, суттєві категорії.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Об'єкт педагогіки вищої школи.
2. Вища школи як педагогічна система.
3. Предмет, основні функції та завдання педагогіки вищої школи.
4. Характеристика основних категорій педагогіки вищої школи.

Рекомендована література

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Закон України «Про загальну середню освіту» (2017) <https://zakon.help/law/651-XIV/edition28.09.2017/>
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
4. Вітвицька С.С. Термінологічна система педагогіки вищої школи – основа формування, поглиблення, збагачення педагогічних знань студентів магістратури // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 107-139.
5. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
6. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.
7. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.
8. Педагогіка: Баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів / [І. Ф. Прокопенко, В. Г. Кремень, Є. М. Суліма, О. В. Сухомлинська та ін.]. Харків: Фоліо, 2015. 572 с.
9. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль: Навч. книга Богдан, 2005. 360 с.

10. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Болонський процес: Нормативно-правові документи / Укл. З. І. Тимошенко, І. Г. Оніщенко, А. М. Греков, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 102 с.

2. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.

3. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры // Вестник высшей школы. Alma mater, 1999. № 3. С. 29-35.

4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

5. Максимов О. С. Методика викладання хімії у вищих навчальних закладах: підруч. для студентів хім. спеціальностей вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. Мелітополь, 2014. 91 с.

6. Педагогіка: практикум для студентів педагогічних спеціальностей. Тернопіль: КІЦ «ПРИНТ-ОФІС», 2016. 115 [1] с.

7. Практикум з педагогіки / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во Житомир. держ. ун-т, 2017. – 546 с.

8. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: Навч.-метод. посіб. / М. Г. Стельмахович К.: ІЗМН, 1997. 232 с.

9. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання: спроба педагогічної антропології // Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Укл. О. О. Любар / За ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. С. 237-245.

Алгоритм проведення заняття.

1. Ділова гра (прес-конференція).
2. Евристична бесіда.
3. Письмова робота.

Блок контролю.

Дати відповідь на питання тесту. Вибрати правильну відповідь.

1. Педагогіка вищої школи – це:

- а) частина філософії;
- б) синтез знань про природу;
- в) комплекс теоретичних і прикладних наук про процеси виховання, навчання, освіти;
- г) наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як спеціалістів відповідно до вимог держави та суспільства;
- д) наука про закономірності процесів навчання і виховання здобувачів вищої освіти, а також їх наукову і професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави та суспільства.

2. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

- а) педагогічна система вищої школи;
- б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній;
- в) система народної освіти і педагогічні процеси в системі вищої школи.

3. До процесуальних категорій в педагогіці вищої освіти належать:

- а) навчально-виховний процес, навчальний і виховний процес;
- б) виховання, навчання, освіта, розвиток, формування особистості.

4. До якої функції педагогіка вищої школи належить розробка нових технологій та втілення результатів досліджень?

- а) проєктивно-конструктивна;
- б) прогностична;
- в) аналітична.

5. Встановіть правильну послідовність розв'язання педагогічної задачі:

- а) вибір системи методів;
- б) аналіз ситуації та постановка проблеми;
- в) аналіз вихідних даних;
- г) висунення гіпотези;
- д) аналіз результатів впливу.

6. В Україні підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітніми чи науковими програмами на різних рівнях вищої освіти:

- а) початковий рівень (короткий цикл);
- б) перший (бакалаврський) рівень;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____.

7. Метою педагогіки вищої школи є:

- а) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання учнів;
- б) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів вищої освіти і розробка на цій основі шляхів удосконалення процесу підготовки кваліфікованого фахівця;
- в) спрямованість на формування компетентного вчителя, який володіє методологією педагогічної науки.

8. Продовжити думку: «Система критичних поглядів на реальну вузівську дійсність і відповідного пошуку та пропозиції нових конструктивних ідей – це

_____».

9. Яку функцію виконує педагогіка вищої школи, що передбачає теоретичне вивчення, опис, аналіз, інтерпретацію педагогічних явищ і процесів?

- а) прогностичну;
- б) аналітичну;
- в) проективно-конструктивну.

10. Сформулювати визначення.

Гуманізація освіти – це створення умов:

- а) реальних;
- б) оптимальних;
- в) необхідних;
- г) найкращих.

для розвитку здібностей:

- а) кожного здобувача;

б) всіх здобувачів.

через:

- а) самовизначення;
- б) самовиявлення;
- в) саморефлексію;
- г) саморозвиток;
- д) самовираження.

11. Вкажіть, чи правильне твердження:

Педагогіка вищої школи – це наука про педагогічний процес, що забезпечує розвиток особистості здобувача вищої освіти у системі вищої школи.

- а) так;
- б) ні.

12. Що означає поняття «система»?

- а) це функціональна структура, діяльність якої підпорядкована певній меті;
- б) це комплекс теоретичних і практичних наук про навчання, виховання і освіти як цілеспрямовані процеси.

13. Принципи – це:

- а) вихідні положення будь-якої системи;
- б) система критичних поглядів на реальну дійсність.

14. Категорії педагогіки вищої школи поділяються на:

- а) два види: методологічні, педагогічні;
- б) на три види: методологічні, процесуальні, суттєві.

15. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

- а) різні заклади вищої освіти, які не обов'язково мають один адміністративний центр;
- б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній.

16. Вищий заклад освіти або структурний підрозділ університету, академії, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітньо-професійними програмами всіх рівнів з певної галузі наук:

- а) технікум;
- б) коледж;
- в) інститут.

17. Слово «гуманний» в перекладі означає:

- а) демократичний;
- б) людяний.

18. Цілеспрямована, систематична діяльність щодо власного самовдосконалення, називається:

- а) перевиховання;
- б) самовиховання;
- в) виховання.

19. Дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів є:

- а) завданням педагогіки вищої школи;
- б) метою педагогіки вищої школи.

20. Продовжити думку: «Як мистецтво педагогіка вищої школи вимагає _____».

21. Компонентами системи освіти в Україні є:

- а) система вищої освіти, система середньо спеціальної освіти, система загально середньої освіти;
- б) система дошкільного виховання, система середньої загальної освіти, система професійно-технічної освіти, система позашкільної освіти, виховання, система вищої освіти, аспірантура, докторантура, самоосвіта.

22. Вставте потрібні слова:

«Як практична наука педагогіка вищої школи вказує на застосування теоретичних положень _____, _____, у практичній діяльності педагогічних працівників».

23. До якого виду категорій належить науковий опис реальної педагогічної діяльності?

- а) методологічні;
- б) суттєві;
- в) процесуальні.

24. Як називається навчально-пізнавальна діяльність здобувача, що виражається в розумових, мовних, сенсомоторних діях?

- а) викладання;
- б) учіння.

25. Яким державним документом в Україні визначені мета, структура, типи вищих навчальних закладів:

- а) Законом України «Про освіту»;
- б) Указом президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні».
- в) Закон «Про вищу освіту».

Семинарське заняття № 2.

ТЕМА: МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. НАУКОВО- ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Мета: усвідомлення сутності, етапів, методів педагогічного дослідження та організації дослідницької діяльності здобувачів.

Основна проблема: свідоме засвоєння специфіки методів та методики педагогічних досліджень. педагогічне дослідження – цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату. Оволодіння здобувачами методами, методикою, формами викладу результатів дослідження.

Основні поняття: «педагогічне дослідження», «об'єкт», «предмет», «науково-дослідницька діяльність здобувачів», «готовність до науково-дослідної діяльності», «методологія», «методика», «методи дослідження», «кваліфікаційна робота», «реферат», «тези», «стаття».

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Методологія дослідження. Наукові підходи до педагогічного дослідження.
2. Сутність поняття «педагогічне дослідження». Етапи педагогічного дослідження.

3. Сутність та взаємозв'язок понять методологія, метод, методика дослідження.
4. Різні підходи до класифікації методів дослідження.
5. Науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти.

Рекомендована література

Основна:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
2. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.
4. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічних досліджень: Київ: Уквузтіпграф, 2016. 41 с.
5. Мариновська О., Завалевський Ю. Метод контент-аналізу в педагогічних дослідженнях: аналіз наукової літератури. Обрії. 2014. № 2 (39). С. 17-22.
6. Методология научных исследований: терминологический словарь: Харьков: Издательство НУА, 2016. 124 с.
7. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.
8. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. Рівне: Волинські береги, 2013. 360 с.

9. Тверезовська Н. Т. Методологія педагогічного дослідження [текст]: навч. посіб. / Н. Т. Тверезовська, В. К. Сидоренко. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 440 с.

10. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Башкір О. І. Навчально-методичний посібник «Методологія науково-педагогічного дослідження та презентація його результатів»: для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії». Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 93 с.

2. Воловик П. М. Педагогічна технологія оцінювання ефективності нових методів навчання та виховання за допомогою непараметричних критеріїв / П. М. Воловик / П.М. Воловик // Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 2004. Вип. II. С. 8–21.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

4. Кухта М. І., Ваколя З. М. Методи дослідження в педагогіці: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 20 с.

5. Методологія наукової діяльності: навчальний посібник: Вид. 2-ге, допов. / За ред. професора Д. В. Чернілевського. Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.

6. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін. / За ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495 с.

6. Сидоренко В. К., Дмитренко П. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник для вищих педагог. закладів освіти. – Київ.: Денікт, 2000. 259 с.

7. Цокур О. Я. Педагогіка вищої школи: навчально-метод. посібник. Випуск 1. Основи наукового педагогічного дослідження / За ред. Панькова А. І. Одеса, 2002. 424 с.

Алгоритм проведення заняття:

1. Презентація.
2. Евристична бесіда.
3. Дискусія.
4. Письмова робота.

Педагогічний диктант. Продовжити речення:

1) система інтелектуально-творчих якостей особистості, які сприяють успіху у творчій діяльності

2) здатність продукувати нові ідеї, гіпотези, способи вираження проблемних задач

3) пряме бачення суті речей, знаходження правильного вирішення проблеми без усвідомлення шляхів і способів досягнення _____

4) самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригінальних і цінних результатах діяльності

5) альтернативність, здатність запропонувати декілька підходів до розв'язання задачі та міняти їх, бачити проблеми, об'єкти в різних ракурсах _____

6) своєрідність якостей розуму, способу розумової діяльності, здатність створювати думки, що відрізняються від загально прийнятих поглядів _____

7) інтегральний пізнавально-мотиваційний показник рівня розвитку творчої особистості, що базується на інтелектуальній ініціативі _____

8) продовження розумової діяльності за межами заданої ситуації, що не обумовлена ні практичними потребами, ні негативною оцінкою роботи _____

9) спеціальні і загальнонаукові знання, які слугують методологічною основою до організації та проведення дослідження, загальнонаукові, дослідницькі вміння

Блок контролю.

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Педагогічне дослідження – це:

а) система цілеспрямованої взаємодії викладача і студента, спрямована на формування суспільних і особистісних рис;

б) цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату;

в) способи з допомогою яких вивчаються різноманітні сторони виховання, освіти і навчання.

2. Методи науково-педагогічного дослідження поділяються на такі дві великі групи:

а) загальнонаукові та конкретно-наукові;

б) загальнонаукові та емпіричні;

в) конкретно-наукові та теоретичні.

3. Об'єкт педагогічного дослідження:

- а) пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу;
- б) педагогічні явища, факти, з яких складається педагогічний процес,
- в) педагогічна система;
- г) якість знань, умінь і навичок.

4. З перерахованих видів експерименту знайдіть зайвий:

- а) природний;
- б) лабораторний;
- в) закріплюючий;
- г) констатуючий;
- д) пошуковий;
- е) формуючий.

5. Дати відповідь на питання тесту.

1. Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти спрямована на розвиток у майбутніх педагогів і науковців нахилів до пошукової, дослідницької діяльності і до:

а) репродуктивного розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних проблем навчання і виховання;

б) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах;

в) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для

розв'язання практичних і теоретичних проблем навчання і виховання;

г) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь застосування дослідницьких методів для розв'язання теоретичних проблем навчання.

6. Тези – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлювання щодо конкретної проблеми і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо, що включають виклад основних думок праці від початку до кінця, а не лише її дослідницької частини;

в) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї.

7. Есе – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого

ставлення до неї;

в) стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо, що включають виклад основних думок праці від початку до кінця.

8. Стаття – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довірливу композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність здобувача самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням.

9. Реферат – це:

а) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї;

б) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним

їх осмисленням;

в) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань.

10. Кваліфікаційна робота – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність здобувача самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням;

д) самостійне наукове дослідження здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, на підставі екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти визначає рівень теоретичної і практичної підготовки випускника, його готовність до роботи за фахом, приймає рішення про присудження відповідного ступеня та присвоєння відповідної кваліфікації.

11. Виберіть з наступних тверджень правильні:

а) індуктивна логіка передбачає формування тези на основі аналізу відомого загального положення.

б) гіпотезу можна будувати, виходячи з очевидних істин.

в) гіпотеза виникає в свідомості дослідника спонтанно.

г) констатувальний етап експерименту спрямований на вивчення педагогічно явища в умовах дії існуючого складу факторів, тобто тих, які були визначені до експерименту і не змінювались.

д) індукція виявляє окреме як загальне, а дедукція виводить окреме із загального.

е) в уявному експерименті виділяються два етапи: формування уявної моделі експерименту та прогнозування, аналіз можливих експериментальних результатів.

ж) за способом проведення вирізняються такі види спостережень: безпосереднє та опосередковане; причетне та непричетне.

з) структура анкети складається з трьох частин: вступної, основної, демографічної ("паспортички").

и) є три основні категорії тестів: тести успішності, тести здібностей та індивідуальні тести.

к) метод класифікації у наукових дослідженнях дає можливість упорядкувати та класифікувати педагогічні явища на основі їх не типовості.

л). існує два види абстракції: узагальнююча та типізуюча.

м) аналіз і синтез – це два методи наукового пізнання, що не існують ізольовано один від одного.

н) модель – це штучна система, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується.

о) аналіз – це уявне або фактичне розкладання цілого на частини, синтез, відновлення цілісності розглядуваного предмета в усьому розмаїтті його виявлення.

п) основними критеріями, що характеризують сутність і зміст передового педагогічного досвіду, є новизна, результативність, актуальність, перспективність та стабільність.

р) граничним випадком абстрагування є конкретизація.

с). під концепцією розуміється система взаємопов'язаних наукових положень, котрі використовує дослідник для досягнення потрібного результату.

т) поняття «наукова проблема» і «наукова задача» тотожні.

у) науково-педагогічне дослідження повинно включати не лише якісний аналіз явищ, що вивчаються, а й кількісний вимір отриманих експериментальних результатів.

12. Напишіть розширений план до статті з періодичного видання (опублікованої після 2020 р.) змістом якої є проблема вищої школи.

Бібліографічний опис статті:

План:

Рекомендації щодо удосконалення статті:

Семінарське заняття № 3

ТЕМА. ВИКЛАДАЧ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОРГАНІЗАТОР ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ.

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти зі специфікою та основними напрямками педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти, проаналізувати основні компоненти культури педагогічного спілкування.

Основна проблема: засвоїти сутність психологічної структури, специфіки педагогічної діяльності та культури спілкування викладача.

Провідна ідея: діяльність викладача вищої школи має високу соціальну значущість і займає одне з центральних місць у державотворенні, формуванні національної свідомості молоді та духовної культури українського суспільства, рівень культури спілкування викладача визначає успішність його педагогічної діяльності.

Основні поняття: професійно-педагогічна діяльність, педагогічна професія, структура педагогічної діяльності викладача, педагогічне спілкування, мовленнєва культура викладача, технологія взаємодії, ділова мова.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Специфіка педагогічної діяльності у закладі вищої освіти.
2. Завдання, права та обов'язки викладача університету.
3. Основні напрями діяльності викладача закладу вищої освіти.
4. Психологічна структура педагогічної діяльності.
5. Культура спілкування викладача закладу вищої освіти.
6. Мовленнєва культура викладача закладу вищої освіти.

Рекомендована література

Основна:

1. Васянович Г. П. Вибрані твори у 7 томах / Г. Васянович. Т. 3.: Педагогічна етика: навчальний посібник. Львів: Норма., 2015. 420 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
3. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко Д., 2014. 416 с.
4. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
6. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Підручник. 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2011. 360 с.
7. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. 3-тє вид., допов. І переробл. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
8. Сухомлинський В. О. Рідне слово. Зібр. тв. у 5-ти томах. Т. 1. С. 201-216.
9. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Болюбаш Ярослав. Державна програма «Вчитель»-... назустріч учителю. // Рідна школа, 2002, № 12. – С. 3-6.

2. Галузяк В. М. Класифікація стилів педагогічного спілкування // Проблеми освіти. 2001. Вип. 26 С. 23-33.

3. Грушевський М. С. Про українську мову і українську школу. К., 1991 46 с.

4. Кияшко Л. О. Вплив стереотипів на характер педагогічної взаємодії // Педагогіка і психологія. 1999. Вип. 4. С. 89-92.

5. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти- 2001 № 1. С. 31-34.

6. Матвієнко О. В. Підготовка до педагогічної взаємодії: монографія. – Київ: МПУ ім. М. Драгоманова. 2009. 384 с.

7. Огієнко І. І. Наука про рідномовні обов'язки: рідномовний катехізіс для вчителів, педагогічних робітників, духовенства, учнів і широкого громадянства. К., 1994. 74 с.

8. Савченко Сергій. Трибуна творчого вчителя. // Рідна школа, 2002, № 3.С. 40-44.

9. Сухомлинський В. О. Рідне слово. Збір. творів у 5-ти томах. Том 3-С. 201-216.

Алгоритм проведення заняття.

1. Презентація.
2. Евристична бесіда.
3. Дискусія.
4. Письмова робота.
5. Інформбюро (мова жестів, колористика, слова-паразити).
8. Кросворд.
9. «Бій ораторів».

Блок контролю.

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Функціональні компоненти педагогічної діяльності:
 - а) гностичний;
 - б) конструктивний;
 - в) _____;
 - г) _____.

2. Функції викладача закладу вищої освіти:
 - а) організаторська;
 - б) інформаційна;
 - в) трансформаційна;
 - г) _____;
 - д) _____.

3. Функції педагогічного спілкування:
 - а) інформаційно-комунікативна;
 - б) регулятивно-комунікативна;
 - в) _____.

4. Стилi спілкування:
 - а) авторитарний;
 - б) демократичний;
 - в) _____;
 - г) _____.

5. Рівні спілкування:
 - а) примітивний;
 - б) маніпуляційний;
 - в) _____;
 - г) _____;
 - д) _____.

6. Взаємодія між суб'єктом педагогічної діяльності і

об'єкт-суб'єктом педагогічної діяльності – це

7. Професійно-педагогічне спілкування – це

8. Рівень спілкування викладача, в основу покладено примітивні правила і реакції поведінки – амбіції, самовдоволення, зловтіха; викладач демонструє свою зверхність. Здобувач для викладача виступає засобом досягнення мети – це

9. Типи взаємодії наукової та педагогічної роботи:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____.

10. Функція викладача, за якою викладач виступає в ролі керівника, провідника у лабіринт знань, умінь, навичок – це _____.

11. Рівень спілкування викладача, який базується на глибокій зацікавленості до здобувача, його особистості. Діяльність викладача спрямована на розвиток їх духовності. Здобувач довіряє викладачеві, викладач є авторитетом і найкращим посередником між ним і знаннями про навколишній світ, людей, себе.

12. Основні вимоги до діалогу:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____.

13. Дати відповідь на запитання тесту.

• Культура мови – це:

- а) певні ознаки і властивості, що забезпечують застосування мови з метою спілкування;
- б) сукупність і система її комунікативних якостей;
- в) дотримання норм літературної мови (орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних) і культури самого процесу спілкування.

• Кому належать слова:

- а) «Слово педагога, перш за все, повинно заспокоювати»;
- б) «Слово є вищим регулятором людського пізнання».

• Поняття мовленнєва культура містить компоненти:

- а) правильність;
- б) точність;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____;
- е) _____;
- е) _____.

• Ознаками лексичної культури мови є:

- а) словниковий запас;
- б) точність використання слів;

в) _____.

- Основними вимогами до мовлення у процесі педагогічного спілкування є:

а) простота і стислість;

б) виразність;

в) _____;

г) _____;

д) _____;

є) _____;

е) _____.

14. Виберіть точне визначення поняття «професійно-педагогічне спілкування».

а) спілкування викладача-педагога з вихованцями на занятті і після нього, що виконує певні педагогічні функції і спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату, на оптимізацію навчальної діяльності і стосунків між педагогом і здобувачем;

б) система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація взаємин у колективі вихованців;

в) система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога й вихованців, змістом якої є пізнання один одного, обмін інформацією, організація і стимулювання діяльності учнів, студентів, організація й корекція взаємин та стосунків у колективі, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоствердження і самореалізації вихованців.

15. Педагогічне спілкування може бути:

а) соціально-орієнтованим (лекція, розповідь, виступ, доповідь), де лектор, учитель формує або змінює переконання, систему цінностей, соціальних установок, орієнтацій, де безпосередньо реалізуються суспільні відношення;

б) груповим – предметно-орієнтованим – спілкування, яке безпосередньо обслуговує колективну працю;

в)

Семінарське заняття № 4.

ТЕМА: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Мета: проаналізувати сутність та взаємозв'язок понять «компетенція», «компетентність», «майстерність», «педагогічний професіоналізм», «педагогічна культура», основні компоненти педагогічної культури.

Основна проблема: засвоєння сутності поняття «педагогічний професіоналізм викладача», виявлення залежності формування педагогічної культури викладача від рівня педагогізації освітнього процесу закладу вищої освіти.

Провідна ідея: діяльність викладача вищої школи має високу соціальну значущість і займає одне з центральних місць у державотворенні, формуванні національної свідомості молоді та духовної культури

українського суспільства, що передбачає досягнення кожним викладачем високого рівня педагогічного професіоналізму та педагогічної культури. Проблема професіоналізму і педагогічної культури є центральною у підготовці майбутніх педагогів.

Основні поняття: культура, педагогічна культура, духовна культура, професійна культура, педагогічна майстерність, культура спілкування, мовленнєва культура, педагогічна техніка; педагогічний професіоналізм, професіоналізм знань, професіоналізм спілкування, професіоналізм самовдосконалення.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План.

1. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців вищої освіти.
2. Сутність та взаємозв'язок понять «компетенція», «компетентність», «майстерність», «педагогічний професіоналізм», «Педагогічна культура».
3. Роль і значення культури освітян у становленні демократичної держави.
4. Сутність поняття «культура» у філософському і педагогічному аспектах.
5. Основні компоненти педагогічної культури.
6. Шляхи формування загальної і педагогічної культури викладача закладу вищої освіти.

Рекомендована література

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Закон України «Про загальну середню освіту» (2017) <https://zakon.help/law/651-XIV/edition28.09.2017/>
3. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис // Вища школа, 2010. № 3-4. С. 11-30.
4. Васянович Г. П. Вибрані твори у 7 томах / Г. Васянович. Т. 3.: Педагогічна етика: навчальний посібник. Львів: Норма, 2015. 420 с.
5. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
6. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади: монографія / І. І. Драч К.: «Дорадо-Друк» 2013. 456 с.
7. Кравченко В. М. Компетентнісний підхід до професійної підготовки викладача-новатора вищої школи // «Young Scientist». № 5 (20). Part 3 may, 2015. С. 105-107.
8. Ляшенко В. В. Особливості інноваційної діяльності викладача вищої школи в контексті формування педагогічної майстерності / В. В. Ляшенко, К. І. Ляшенко // Підготовка майбутнього фахівця до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього простору : Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції. Частина 1. Донецьк: КВЗН Донецький педагогічний коледж, 2011. С. 349–354.
9. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. 3-те вид., допов. і переробл. К.: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
10. Тренінги розвитку педагогічної майстерності / Автор-укладач: Ю. С. Запорожцева. К.: «Шкільний світ»,

2012. 104 с.

11. Теслюк В. М., Лузан П. Г. Основи педагогічної майстерності: начальний посібник. Київ: НАККіМ, 2011. 304 с.

Додаткова:

1. Бондаренко О. М. Психолого-педагогічні підходи до визначення поняття «компетентність» / О. М. Бондаренко // Педагогічний процес: теорія і практика. К.: Вид-во ІНТЕРТЕХНОДРУК, 2007. – № 3. С. 33-41.

2. Васянович Г. П., Онищенко В. Д. Неологія особистості: навчальний посібник для студентів і викладачів. Львів: «Сполом», 2007. 217 с. (Р. 5, Р. 6).

3. Вітвицька С. С. Культура педагога у системі педагогічних поглядів В. Сухомлинського / С. С. Вітвицька // Вісник АПН України. Педагогіка і психологія. К.: Педагогічна преса, 2003. № 2. С. 24-30.

4. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. 2008. № 3. С. 23-30.

5. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя. – Харків: Основа, 1998. 280 с.

6. Дейл Карнегі. Як завойовувати друзів та впливати на людей, Харків: КЗ Промінь, 2001. 560 с.

7. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. 608 с.

8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Монографія / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: КІС, 2004. 112 с.

9. Лазарук А. Цінності людини у науковому обґрунтуванні. Психологія і суспільство. 2002. № 3-4. С.

170–186.

10. Митрополит Іларіон Мої проповіді. Вінніпег-Канада, 1973. 187 с.

11. Нова українська школа / Концептуальні засади реформування середньої школи. Кол-вавторів: Гриневич Л., Елькін О., Калашникова С., Кобернік І., Ковтунець В. та ін. К., 2016. 33 с.

12. Педагогічна майстерність: Хрестоматія / За ред. академ. І. А. Зязюна. К.: СПД Богданова, 2008. 462 с.

13. Шевнюк О. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика: (монографія). К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. 232 с.

14. Щербань П. Сутність педагогічної культури // Вища школа України. 2004. № 3. С. 67-71.

Алгоритм проведення заняття.

1. Семінар-обговорення
2. Презентація.
3. Евристична бесіда.
4. Дискусія.
5. Письмова робота.

Блок контролю.

1. Дати відповідь на запитання тесту.

Знайдить відповідність формулювань лівої і правої колонки.

а) У формуванні особистості викладача є два головні аспекти -	а) Статичну і динамічну.
б) Вища школа є-	б) Культура зовнішнього вигляду, культура мовного спілкування.

в) Педагогічна культура має дві форми:	в) Примітивний, діловий, особистісний.
г) Педагогічна техніка	г) Система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагогів і вихованців.
д) Професійно-педагогічне спілкування.	д) Інститутом відтворення і передачі культури.
є) Рівні спілкування.	є) Професійний і культурний.

2. Продовжити визначення педагогічних понять:

а) _____ – це визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і вияв своїх здібностей;

б) мета виховання _____ – самовираження і повна самореалізація здобувача як суб'єкта виховання;

в) педагогічно грамотне спілкування в складних педагогічних ситуаціях, вміння керувати своїми почуттями _____ – це _____.

г) «Обробка», «опрацювання» людиною чогось природного _____ визначається як _____;

д) наявний рівень, яких забезпечує подальший розвиток педагогічної _____ культури називається _____;

е) науковий світогляд, наукова ерудиція, педагогічна майстерність — це

_____.

3. До функціональних компонентів педагогічної культури належать:

а) _____;

б) _____;

в) _____.

4. Складовими педагогічного професіоналізму є:

а) _____;

б) професіоналізм спілкування;

в) професіоналізм самовдосконалення.

5. Назвіть форми прояву педагогічної культури:

а) _____;

б) _____.

6. Напишіть програму власного професійного самовдосконалення.

7. Випишіть афоризми відомих українських педагогів щодо педагогічної майстерності.

№	Автор	Афоризм	Джерело

8. З'ясуйте можливості конкретного навчального предмета щодо формування основних компетентностей здобувача.

Навчальний предмет:

Компетентність	Визначення	Можливості навчального предмету

10. Дайте відповідь на запитання тесту.

Культура виконує в суспільстві такі функції:

- а) адаптації, пізнання і перетворення світу,
- б) забезпечення суспільства всім необхідним для його прогресивного розвитку,
- в) накопичення і збереження інформації,
- г) _____,
- д) _____,
- е) _____,
- ж) _____.

Розвиток культури підпорядковується дії таких закономірностей, як:

- а) взаємовплив і взаємодія матеріальної та духовної культур;
- б) відносна самостійність духовної культури;

- в) визначальна роль народних мас у створенні культури;
г) _____;
д) _____;
е) _____;
ж) _____.

Семинарське заняття № 5.

Тема: ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями студентства як специфічної соціальної і вікової групи.

Основна проблема: визначення місця і ролі студентства у суспільстві.

Провідна ідея: студентство є важливим джерелом відтворення української інтелігенції.

Основні поняття: здобувач вищої освіти, соціальна група, психологія старшого юнацького віку, індивідуальність, соціально-педагогічна адаптація, студентський колектив, студентське самоврядування.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Студентство як соціальна група.
2. Права і обов'язки здобувачів університету.
3. Психологічні особливості старшого юнацького віку.

4. Типологія студентів.
5. Соціально-педагогічна адаптація здобувачів у закладі вищої освіти.

Рекомендована література:

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Закон України «Про загальну середню освіту» (2017) <https://zakon.help/law/651-XIV/edition28.09.2017/>
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
4. Вітвицька С. С. Ціннісні орієнтації та життєва позиція сучасної студентської молоді // Нові технології навчання: збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вип. 92. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. С. 46-52.
5. Вишневецький О. Український виховний ідеал і національний характер (витоки, диформації і сучасні витоки) Дрогобич: Вид. Святослав Сурма, 2010. С. 27-32.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
7. Подольська, Є. Соціологічний портрет сучасного студента: теоретико-методологічні підходи / Є. Подольська // Вища школа. 2010. № 2. С. 22-33.
8. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів / Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.
9. Психологія вищої школи: підручник / О. І. Власова, В. А. Семиченко, С. Ю. Пащенко, Я. Г. Невідома

/ за ред. О. І. Власової. К.: ВПЦ «Київський університет», 2015. 405 с.

10. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Білоус Петро. Старовинні студентські звичаї. Житомир: Центр оперативної поліграфії газети «Житомир», 1996. 16 с.

2. Болонський процес: Модель структури додатка до диплома / Укладач З. І. Тимошенко, О. І. Козаченко, А. М. Греков, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палека. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 73 с.

3. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры // Вестник высшей школы. Alma mater. 1999. № 3. С. 29-35.

4. Євдоченко О. С. Діагностика навчальної мотивації майбутніх хіміків. // Eurasian scientific discussions: Proceedings of VIII Intrnational Scientific and Practical Conference. 29-31 August, Barcelona, 2022. P. 160-162.

5. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посіб. К.: Либідь, 2002. 304 с.

6. Корнієнко І. О. Стратегії копінг-поведінки особистості студента в ситуації неуспіху: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / І. О. Корнієнко. К., 2010. 24, [1] с.

7. Кострюков С. В. Формування демократичних цінностей студентської молоді у трансформаційний період: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.10. Київ, 2004. 17 с.

8. Левківська Г. П. Проблема адаптації першокурсників у вищих навчальних закладах // Наук зап.

Вінниц. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогіка і психологія. Вінниця, 2000. Вип. 3. С. 163-166.

9. Пашенко С. Ю. Професійна самореалізація особистості дорослої людини з вищою освітою у процесі її подальшого навчання у міжнародних академічних магістерських програмах / С. Ю. Пашенко // Вища освіта України: теорет. і наук.-метод. часопис. К.: Гнозис, 2009. – Т. III (15), Дод. 4. С. 390-397.

10. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Збір. творів у 5-ти томах. Том 3. С. 283-659.

11. Узбецька Вікторія. Ціннісні орієнтації в контексті духовного світу студентства // Рідна школа. Квітень, 2002. С. 17-19.

Алгоритм проведення заняття

1. Презентація.
2. Діловав гра.
3. Гра «Знайди правильну літеру».
4. Психолого-педагогічне тестування.
5. Дебати «Права та обов'язки студента, їх актуальність та реалізація».

Блок контролю.

1. Дати відповідь на запитання тесту.

«Студент» у перекладі з латинської означає:

- а) той, хто сумлінно працює;
- б) той, хто прямує до мети;
- в) той, хто бажає знання;
- г) той, хто важко працює;
- д) той, хто стрибає вгору.

2. Виберіть правильну відповідь.

«Студентство» – це:

- а) мобільна група, метою існування якої є організоване за певною програмою виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві;
- б) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання акторських і художніх ролей у матеріальному і духовному виробництві;
- в) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві;
- г) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному виробництві.
- д) особлива соціальна група, що формується з різних соціальних утворень суспільства і характеризується особливими умовами життя, праці, побуту, особливою суспільною поведінкою і психологією, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої роботи у суспільному виробництві і культурі є головним і здебільшого єдиним заняттям.

3. Дати правильну відповідь.

У структурі особистості до стійких особливостей належать:

- а) спрямованість і темперамент;
- б) спрямованість, темперамент і здібності;
- в) спрямованість, темперамент, здібності і характер;
- г) спрямованість, темперамент, здібності, характер і мобільність.

4. Соціально-педагогічна адаптація студентства –

це:

- а) засвоєння людьми норм дорослого життя, включення в систему міжособистісних стосунків суспільства;
- б) засвоєння молодого людиною норм студентського життя, включення в систему міжособистісних стосунків групи.
- в) прийняття здобувачем умов навчання у закладі вищої освіти, норм нового соціального середовища, внутрішнє та зовнішнє ставлення до цих норм та включення до системи міжособистісних стосунків у групі.

5. Виберіть правильну відповідь.

Суб'єкт-суб'єктна взаємодія має на меті:

- а) розвиток творчого потенціалу студентів у процесі співробітництва;
- б) розвиток творчого потенціалу студентів у результаті вимогливості викладачів;
- в) самореалізацію і самовираження суб'єктів у освітньому процесі;
- г) удосконалення техніки спілкування.

6. Виберіть правильну відповідь.

Головною формою виробництва для студентства є:

- а) навчальна;
- б) освітня;
- б) педагогічно-психологічна;
- в) технологічна;
- г) навчально-виховна;
- д) ігрова;
- е) комунікативна.

7. Виберить правильну відповідь.

Суперечність, притаманна студентському віку між розвитком інтелектуальних і фізичних сил студента і жорстким лімітом часу та економічних можливостей для задоволення збільшених потреб є:

- а) дидактичною;
- б) психолого-педагогічною;
- в) соціально-психологічною.

8. Виберить правильну відповідь.

Студент є суб'єктом діяльності:

- а) асоціативної;
- б) навчальної;
- в) ігрової;
- г) дистрибутивної;
- д) дослідницької;
- е) комунікативної.

Орієнтація людини на іншого як на суб'єкта, який має право на самовираження, свободу поведінки та самореалізацію – це...

- а) індивідуальний підхід;
- б) свобода дій;
- в) гуманістична спрямованість;
- г) самоактуалізація.

Що розуміється під процесом педагогічної взаємодії викладача та студентів, результатом якої виступає особистісний розвиток студента з позиції становлення

його соціально-професійних ролей, соціально значимих норм і цінностей обраного фаху?

- а) професійна компетентність;
- б) розвиток ідентичності;
- в) освітньо-професійна соціалізація;
- г) навчання у закладах вищої освіти.

У структурі особистості до стійких особливостей належать:

- а) спрямованість і темперамент;
- б) спрямованість, темперамент і здібності;
- в) спрямованість, темперамент, здібності і характер;
- г) спрямованість, темперамент, здібності, характер і мобільність.

Психічні властивості особистості, що являють собою потенційні можливості людини у виконанні тієї чи іншої діяльності:

- а) характер;
- б) темперамент;
- в) здібності;
- г) спрямованість.

Семінарське заняття № 6

ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Мета: ознайомити здобувачів з основними напрямками національного виховання у закладі вищої освіти.

Основна проблема: розкрити сутність виховання старшого юнацького віку, єдність національного і загальнолюдського аспектів.

Провідна ідея: «Виховання перебуває в такому дуже складному і органічному зв'язку з народним життям, що справжні форми його не можуть вийти готовими з однієї голови, хай навіть це – голова Юпітера» (І. Франко).

Основні поняття: парадигми виховання, виховний ідеал, мета виховання, принципи виховання, система національного виховання, національна самосвідомість.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Сучасні парадигми виховання.
2. Мета, ідеал та основні напрями національного виховання здобувачів вищої освіти.
3. Характеристика форм і методів виховання здобувачів у процесі навчання.
4. Організація виховної діяльності здобувачів у позанавчальний час.
5. Виховна робота в академічній групі. Роль куратора

академічної групи.

Рекомендована література

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Андрощук І. В. Методика виховної роботи: навч. посібник / І. В. Андрощук, І. П. Андрощук. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2014. 320 с.
3. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. Чернівці: Букрек, 2015. 640 с.
4. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб. Київ: Академ видав., 2020. 248 с.
5. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
6. Вітвицька С. С. Проблеми гуманістично-морального виховання молоді у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського // Проблеми освіти, 2018. Вип. 88. Частина І. С. 93-103.
7. Вітвицька С. С., Данильченко О. Д. Педагогічні умови упровадження здоров'язберезувальних технологій у дозвілєвій діяльності студентів // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, IX (45), I.: 253, 2021 Jun., p. 70-73.
8. Вишневський О. Концепція демократичного українського виховання. Педагогічні концепції. К.: Школяр. 2016. С. 78-122.

9. Виховні системи навчальних закладів: теорія та практика / Укладач О. Є. Гречаник. Х.: Вид. група «Основа», 2014. 224 с.

10. Єршова Людмила. Трансформація виховного ідеалу в Україні (XIX – початок XX століття). Київський, Одеський, Харківський навчальні округи: Монографія. Житомир: Вид. Євенок О. О., 2015. 642 с.

11. Савченко О. Я. Виховний потенціал освіти. К., 2020. 265 с.

Додаткова:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти. Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998. С. 342-388.

2. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник / І. Д. Бех. К.: Либідь, 2008. 848 с.

3. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава, 1995. 104 с.

4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. Вишневський. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.

5. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформ збірник Міністерства освіти і науки України, 1996. № 13. С. 2-6.

6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник. К.: Міленіум, 2006. 344 с.

7. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні // Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Укл. О. О. Любар / За ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. С. 211-221.

Алгоритм проведення заняття.

Семінар-обговорення.

1. Презентація.
2. Дискусія.
3. Евристична бесіда.
4. Письмова робота

Блок контролю.

1. Дати відповідь на запитання тесту.

Виховання молоді на культурно-історичному досвіді свого народу, його традиціях, звичаях, обрядах, багатотвіковій мудрості, духовності є:

- а) родинним;
- б) національним;
- в) патріотичним.

2. Показником ефективності і якості педагогічного процесу є:

- а) вихованість здобувачів;
- б) освіченість і вихованість здобувачів;
- в) культура поведінки здобувачів.

3. Диспути, вечори, бесіди, свята, лекції – це:

- а) заходи;
- б) засоби і форми;
- в) методи і форми виховної роботи у закладі вищої освіти.

4. Функціями куратора академічної групи у закладі вищої освіти є:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____.

5. Гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна і національно свідома людина, яка є носієм національної і світової культури – це:

- а) мета національного виховання;
- б) завдання виховання;
- в) ідеал виховання.

6. Виховання – це

а) виховуюча взаємодія вихователя і вихованців спрямована на формування особистості

б) цілеспрямований організований процес, спрямований на зміну поглядів, переконань, звичок, поведінки, впливу і самовпливу

в) ціліспрямований, систематичний, організований, процес взаємодії вихователів і вихованців, спрямований на виховання особистості в цілому, або окремих її якостей відповідно до вимог суспільства.

7. Виховання включає такі рівні взаємодії:

- а) підпорядкування
- б) співробітництва
- в) _____.

Продовжити думку.

8. Особистісно-орієнтоване виховання – це співтворчість (в основі діяльність, спілкування, взаємини) відповідно до _____.

9. Сутність виховання як педагогічного процесу полягає у привласненні моральних норм суспільства, перетворення їх на погляди,

10. Тест на класифікацію.

Згрупувати перераховані нижче форми навчальної і виховної роботи:

1. Конференція. 2. Практикум. 3. Збори. 4. Спектаклі. 5. Агітбригада. 6. Урок. 7. Зустріч з видатними людьми. 8. Вечори. 9. Семінар. 10. Лабораторні роботи.

11. Укласти методичну розробку виховного заходу.
Методичний опис виховного заходу

Клас:

Напрямок виховання:

Тема виховного заходу:

Дата проведення:

Час початку:

Тривалість (хв.):

Місце проведення:

Кількість учасників:

Аргументація/актуальність:

Мета:

освітня:

виховна:

розвивальна:

Форма виховного заходу:

Методи:

Використане обладнання:

Оформлення приміщення:

Список використаної літератури, Інтернет-ресурсів:

Етапи підготовки:

12. Скласти картотеку із 15 джерел щодо організації виховного середовища у школі і оформити відповідно до вимог (використати такі види джерел: статті з періодичних видань, підручники, монографії, посібники, автореферати, Інтернет-ресурси, опубліковані після 2020 року).

№	Джерело

13. Розробіть виховний проект з метою створення сприятливих умов для впровадження інклюзії у школі (аудиторія: педагогічний колектив, учні, батьки)

Назва проекту:

Цільова аудиторія:

Тривалість:

Обґрунтування проекту:

Мета проекту:

Актуальність проекту:

Очікувані результати:

Етапи проекту та їх зміст

14. Дати відповідь на запитання тесту.

План виховної роботи академічної студентської групи має відповідати таким вимогам:

- а) ціліспрямованість;
- б) зв'язок з планом виховної роботи заходу;
- в) _____ ;
- г) _____ ;
- д) _____ ;
- е) _____ ;
- ж) _____ .

Семінарське заняття № 7

Тема: Дидактика. Основні категорії дидактики вищої школи. Організація освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з основними категоріями дидактики вищої школи, організацією освітнього процесу у закладі вищої освіти та шляхами його удосконалення.

Основна проблема: свідоме засвоєння категорій дидактики вищої школи, реалізація змісту педагогічної освіти різними методами і формами організації процесу навчання у закладі вищої освіти.

Провідна ідея: професіоналізм майбутнього фахівця залежить від науково-методичного рівня освітнього процесу у закладі вищої освіти, а також від оволодіння викладачами сучасними методами і формами його організації.

Основні поняття теми: дидактика, категорії дидактики, закономірності, принципи, зміст, форми та методи навчання, ділова гра, контекстний підхід до організації процесу навчання, мікро-викладання, інтерактивні методи навчання.

Міжпредметні зв'язки: філософія; педагогіка; вікова і педагогічна психологія; психологія вищої школи; педагогічна майстерність; методика викладання у вищій школі; методика викладання дизайну у закладах вищої освіти; методика викладання філософських дисциплін; методика викладання екологічних дисциплін; методика викладання біології у вищій школі; методика викладання хімії у вищій школі.

План

1. Поняття про дидактику вищої школи. Основні категорії дидактики.
2. Моделі освіти. Закономірності та принципи процесу навчання у закладі вищої освіти.
3. Зміст освіти як проблема дидактики вищої школи.
4. Методи та форми організації навчального процесу у вищій школі.

Рекомендована література

Основна

1. Анічкіна О. В. На шляху до хімічної смарт-освіти / О. В. Анічкіна // Інноваційна педагогіка : наук. журн. Одеса, 2019. Т. 1. Вип. 12. С. 9-13.
2. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
3. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
5. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.
6. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.

7. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

8. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки вчителя початкової школи: монографія. Умань: Жовтий О. О., 2014 456 с.

Додаткова:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998. 560 с.

2. Бондар В. І. Дидактика / В. І. Бондар. К.: Либідь, 2005. 264 с.

3. Євдоченко О. С. Модель формування професійної компетентності майбутніх хіміків у процесі фахової підготовки / Перспективи та інновації науки. Вип. 13(18), 2022. С. 160-172.

4. Євдоченко О. С. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх хіміків у закладі вищої освіти. KELM (Knowledge, Education, Law, Management), № 2 (38), Р. 38-48.

5. Лозова В. І. Стратегічні питання сучасної дидактики // Розвиток педагогічних і психологічних наук в Україні. / В. І. Лозова. Харків, 2002. Ч. 1. С. 95-109.

6. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посібник (для студ. вищих навч. закл.) / В. Л. Ортинський К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

7. Педагогіка вищої школи / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волошук та ін.]; За ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. К.: Педагогічна думка, 2009. 256 с.

8. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. За ред. З. Н.

Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495 с.

9. Подмазін С. І. Особистісно-орієнтована освіта: сутність і зміст / С. І. Подмазін // Культурологічний вісник. 2006. Вип. 16. С. 123-128.

10. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання / І. В. Родигіна. [2-є вид., доп.]. Х.: Вид. група «Основа», 2008. 112 с.

11. Хрестоматія з педагогіки вищої школи: навч. посіб. / [уклад.: В. І. Лозова, А. В. Троцько, О. М. Іонова, С. Т. Золотухіна]; за заг. ред. В. І. Лозової. Харків: Апостроф, 2011. 407 с.

12. Чайка В. М. Основи дидактики: Навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів / В. М. Чайка. К.: Академвидав, 2011. 240 с.

13. Яценко С. Л. Особистісно орієнтоване навчання: теоретичний та прикладний аспекти // Проблеми освіти: Наук.-метод. Зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. Вип. 85. С. 231-237.

Блок контролю

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Встановіть правильну послідовність підготовки до лекції:

а) _____

б) _____

в) _____

г) _____

д) _____

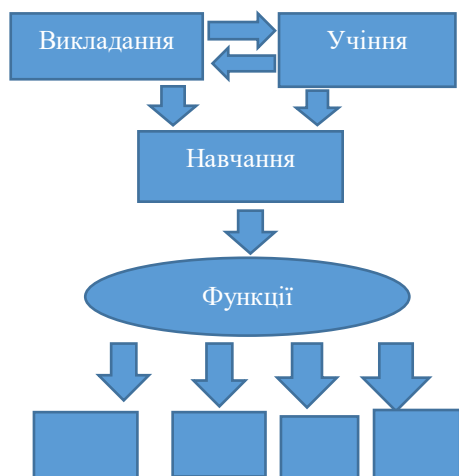
2. Дописати відсутні прийоми створення проблемних ситуацій на лекції:

- а) пряма постановка проблеми;
- б) проблемне завдання у вигляді питання;
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- е) _____

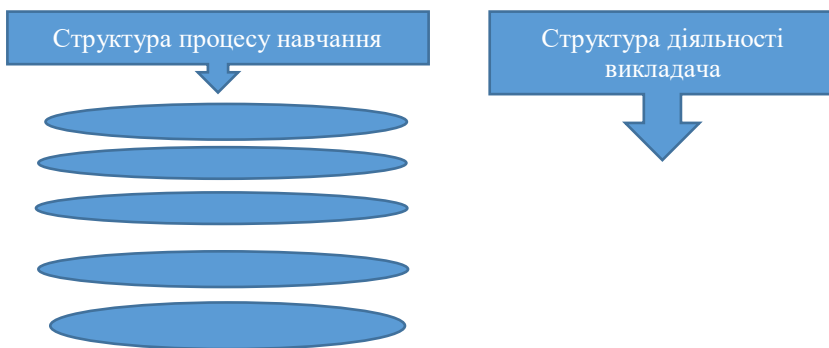
4. Назвати сучасні моделі освіти:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

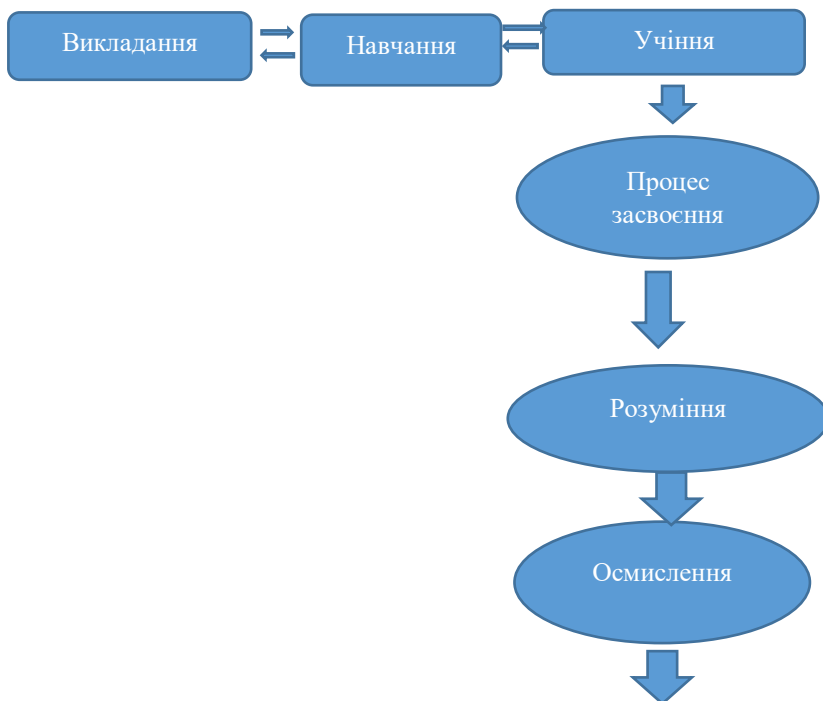
5. З'ясувати відмінності між запропонованими визначеннями понять та визначити зміст функцій навчання.

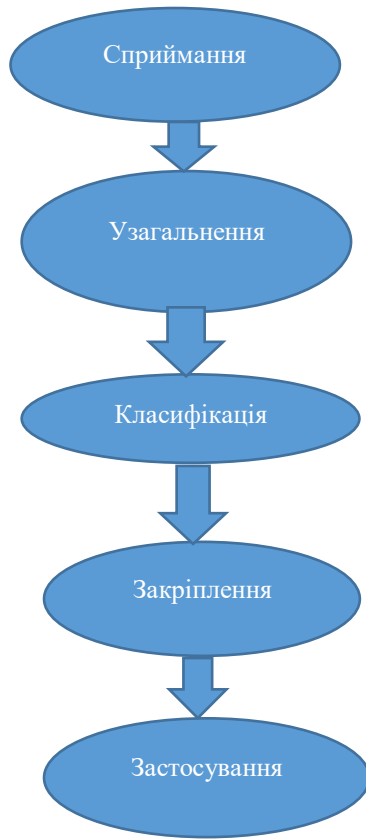

6. Визначити і охарактеризувати компоненти процесу навчання та встановити їх співвідношення зі структурою діяльності викладача

7. Розглянути схему і розкрити зміст кожного етапу засвоєння знань.

8. Укласти методичну розробку семінару з педагогіки вищої школи.

Група:

Місце проведення:

Тривалість:

Тема семінарського заняття:

Мета:

освітня:

виховна:

розвивальна:

Тип семінарського заняття за дидактичними цілями:

Прийоми і методи:

Обладнання:

Використані джерела:

14. Встановити закономірний зв'язок між поняттями процес, результат, мета навчання (схематично).

Семінарське заняття № 8
ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ.

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з організацією самостійної роботи у закладі вищої освіти та шляхами її удосконалення, сутністю поняття «самостійна робота» та різноманітністю її видів.

Основна проблема: реалізація змісту педагогічної освіти різними формами та методами організації самостійної роботи у закладі вищої освіти, усвідомлене

засвоєння понять «самостійна робота у процесі навчання» і «позааудиторна самостійна робота» та їх сутність.

Провідна ідея: професіоналізм майбутнього фахівця залежить від рівня його самоорганізації знання закономірностей педагогічного процесу у закладі вищої освіти, а також від оволодіння викладачами сучасними методами і формами організації самостійної роботи й самоосвіти.

Основні поняття: самостійна робота, види самостійної роботи здобувачів (репродуктивні, репродуктивно-варіантні, евристичні, дослідницькі), самоосвітня діяльність, культура розумової праці.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Сутність та класифікація самостійної роботи здобувачів вищої освіти.
2. Організація самостійної роботи здобувачів:
 - а) самостійна робота в аудиторних та позааудиторних умовах;
 - б) взаємозв'язок аудиторної та самостійної роботи здобувачів.
3. Психологічні проблеми організації самостійної роботи здобувачів:
 - а) організація самостійної роботи здобувачів (психологічні передумови);
 - б) психологічні бар'єри у здійсненні самостійної роботи здобувачів.
4. Керівництво самостійною роботою здобувачів.

5. Рівні сформованості умінь самостійної роботи у здобувачів.

Рекомендована література

Основна:

1. Вітвицька С. С. Формування дослідницької культури майбутніх магістрів освіти як наукова і практична проблема // Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2021. Вип. 15. С. 17-21.

2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / *Fundamentals of Higher School Pedagogy* : білінгв. навч.-метод. посіб. для студ. закл. вищ. осв.. 2-ге вид. перероб і доп. / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 312 с.

3. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.

4. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти: монографія / С. С. Вітвицька. Житомир: Полісся, 2015. 416 с.

5. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

6. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид 2. Доп. і випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

7. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.

8. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.

9. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Акімова О. М. Позааудиторна самостійна робота майбутніх учителів початкової школи як компонент підготовки до роботи в інклюзивному середовищі / Молодий вчений. № 8 (23). Ч. 1. 2015. С. 110-112.

2. Анічкіна О. В., Авдєєва О. Ю., Євдоченко О. С. Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи з освітньої компоненти «Технологічні основи навчання хімії»: навч. метод. посіб. для здобув. другого рівня вищої освіти. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 25 с.

3. Березний В. М. Особливості самостійної роботи студентів у сучасному освітньому процесі / Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти: тези науково-методичної конференції кафедр університету. Харків. 2018. С. 21-22.

4. Бондар В. І. Дидактика: Підруч. для студ. пед. вузів / В. І. Бондар. К.: Либідь, 2005. 263 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

6. Зайченко І. В. Самостійна навчальна діяльність та її види / Зайченко І. В. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих пед. навч. закл. Чернігів: «Деснянська правда», 2003. С. 227-230.

7. Королюк О. М. Організація самостійної роботи студентів технічного коледжу: метод. Посіб. / Королюк О. М. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. С. 17-20.

8. Педагогіка вищої школи / За ред. З. Н. Курлянд. Київ: Знання, 2005. 399 с.

9. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение. К.: Вища школа, 1990. 246 с.

10. Красюк Л. В. Моделювання педагогічних ситуацій. Київ: Міленіум, 2007. 118 с.

11. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. За ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495 с.

Алгоритм проведення заняття.

Семінар –ділова гра

1. Презентація.
2. Евристична бесіда.
3. Письмова робота.

Блок контролю

Дати відповідь на запитання тесту.

1. *До форм самостійної роботи належать:*

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

2. Самостійна робота здобувачів поділяється на:

а) _____

б) _____

Продовжити думку.

3. Самостійна робота – це

4. Самостійна робота за зразками характеризується

5. Евристична самостійна робота – це

_____.

Дати відповідь на запитання тесту.

6. Види самостійної роботи за характером діяльності:

а) _____

б) _____

в) _____

г) _____

7. Продовжити перелік видів завдань для самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Позааудиторна	Аудиторна
Випереджуюче вивчення окремих питань, тем	Робота з опорними конспектами
Поглиблене опрацювання теми, що вивчають на	Робота з таблицями, схемами, фотокартками,

занятті, створення тестів	малюнками

8. Визначити наступні функції самостійної роботи здобувачів: пізнавальну; самоосвітню; прогностичну; коригувальну; виховну.

Пізнавальна функція визначається

Самоосвітня функція забезпечує

Прогностична функція зумовлює

Коригувальна функція зумовлює

Виховна функція –

9. У педагогічній науці наявні класифікації самостійної роботи на основі різних критеріїв:

- за місцем у навчальному процесі її поділяють на _____;
- за формою організації – на: _____;
- за участю суб'єктів самостійної роботи _____;
- за мірою обов'язковості: _____;
- за рівнем пізнавальної діяльності виділяють _____;
- залежно від характеру розумової діяльності, _____;
- за дидактичною метою розрізняють _____;
- за способом організації – _____;
- за формою контролю поділяють на такі види роботи _____;
- за предметом самостійної роботи (за характером навчальних завдань) розрізняють: _____.

10. У науковій літературі виділяють групи факторів, що забезпечують успішність самостійної роботи здобувачів вищої освіти. До них належать:

- група організаційних факторів, що включає:

_____ ;

- методичні фактори –

_____ ;

- психолого-педагогічні фактори

_____ ;

- інформаційно-технологічний фактор, який визначає

_____.

- організація контролю, що забезпечує _____

_____.

Семінарське заняття № 9 ТЕМА: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти із сутністю понять «технологія», «педагогічна технологія», «навчальна технологія» та різноманітністю педагогічних технологій.

Основна проблема: усвідомлене засвоєння сутності понять «освітні технології», «педагогічні технології», «навчальні технології».

Провідна ідея: професіоналізм майбутнього викладача залежить від рівня оволодіння ним сучасними педагогічними технологіями. Педагогічна технологія – це наука про системний підхід до конструювання педагогічних систем процес спрямований на досягнення гарантованих результатів.

Основні поняття: технологія, освітні технології, педагогічні технології, навчальні технології, педагогічна техніка, технологія проблемного навчання, ігрові технології, технологія модульного навчання, технологія модульно-контекстного навчання, технологія дистанційного навчання, технологія кредитно-модульного навчання, проєктна технологія, цифрові технології.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Сутність і взаємозв'язок понять освітні технології, педагогічні технології та навчальні технології.
2. Класифікація педагогічних технологій.
3. Модульно-рейтингова технологія навчання.
4. Технологія проблемного та групового навчання.
5. Ігрові технології та їх характеристики.
6. Кредитно-модульна технологія навчання.
7. Характеристика проєктних, цифрових технологій та технології дистанційного навчання.

Рекомендована література

Основна:

1. Биков В., Спирін О., Пінчук О. «Сучасні завдання цифрової трансформації освіти», Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», № 1 (1), 2020. С. 27-36.

2. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 240 с.

3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

4. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

5. Гринько В. О., Кошелєв О. Л. Цифрові освітні технології в гуманістичному дискурсі навчання майбутніх вчителів: методичний посібник / За заг. ред. проф. Лещенко М. П. Слов'янск: Вид. Б. І. Моторина, 2019. 122 с.

6. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.

7. Кривонос О. М., Котенко О. Д. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. Наука і техніка сьогодні. 2023. №1 (15). С. 161-176.

8. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.

9. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, О. М. Іонова, В. І. Євдокимов [та ін.]; Нац. акад. пед. наук України, Харків.

нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-тє вид., допов. і перероб. Харків: Мітра, 2018. 454 с.

10. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології: навч. посібник / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. К.: Академвидав, 2012. 224 с.

Додаткова:

1.Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи.: Курс лекцій: Модульне навчання. К.,1993 220 с.

2. Ворожейкіна О. М. 100 цікавих ідей для проведення уроку / О. М. Ворожейкіна. Х.: Вид. група «Основа», 2011. 287 с.

3. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (Анализ зарубежного опыта). Рига: НПИ «Эксперимент», 1998. 180 с.

4. Головка М. В. Загальні тенденції та психолого-педагогічні проблеми запровадження сучасних технологій навчання // Нові технології навчання, 2001. Вип. 30. С. 89-98

5. Литвин О. Г., Мележик В. П., Іванова Т. В. Елементи нових технологій при вивченні фундаментальних дисциплін у вищих навчальних закладах // Нові технології навчання, 2000. Вип. 25. С. 12-18.

7. Освітні технології: навчально-методичний посібник // О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М Любарська за ред. О. М Пехоти. Київ. А.С.К.,2001. 256 с.

8. Педагогічні технології у неперервній освіті: Монографія (Сисоєва С. О., Алексюк М. А., Воловик

П. М., Кульчицька О. І. та ін.) / За ред. С. О. Сисоєвої. К.: Віпол, 2001. 502 с.

9. Перспективні освітні технології: науково-методичний посібник за ред. Т. С. Сазоненко. К: Гопак 2000. 560 с.

10. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. К.: АПН, 2007. 144 с.

11. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Семінар-обговорення.

Алгоритм проведення заняття.

1. Презентація різних технологій навчання.
2. Дискусія.
3. Евристична бесіда.
4. Письмова робота (тести).
5. Робота за комп'ютерною програмою.

Блок контролю.

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Вибрати правильний варіант визначення:

Педагогічна технологія – це:

а) цільова, відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії викладача і здобувачів;

б) продумана у всіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування, організації та проведенні педагогічного процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для здобувачів та викладачів із досягненням гарантованих результатів;

в) процес підготовки і передачі інформації, який відкриває нові варіанти навчання, пов'язані з унікальними

можливостями сучасних засобів навчання.

2. Вибрати правильний варіант взаємозв'язку понять «освітні технології», «педагогічні технології», «технології навчання», «педагогічна техніка» від загального до конкретного:

а) педагогічні технології (ПТ) → освітні технології (ОТ) → педагогічна техніка (ПТ-ка) → технології навчання (ТН);

б) технології навчання (ТН) → педагогічна техніка (ПТ-ка) → освітні технології (ОТ) → педагогічні технології (ПТ);

в) освітні технології (ОТ) → педагогічні технології (ПТ) → технології навчання (ТН) → педагогічна техніка (ПТ-ка);

г) педагогічна техніка (ПТ-ка) → технології навчання (ТН) → педагогічні технології (ПТ) → освітні технології (ОТ).

Вибрати правильну відповідь.

3. Цільова, відкрита і відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчання, виховання та освітньої розвивальної взаємодії викладача і здобувачів – це:

а) навчальний модуль;

б) модульний контроль;

в) змістовий модуль;

г) модульно-контекстна технологія.

4. Ігрові технології за цільовими орієнтаціями поділяються на:

а) навчальні, тренінгові, контролюючі,

узагальнюючі, пізнавальні, репродуктивні і ін.;

б) предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, драматизації;

в) дидактичні, виховні, розвивальні, соціалізуючі.

5. Поняття «педагогічна технологія» відома з:

а) 20-х років XIX століття;

б) 30-х років XIX століття;

в) 20-х років XX століття;

г) 30-х років XX століття.

Дописати відсутні критерії.

6. Педагогічна технологія повинна задовольняти основним критеріям технологічності:

а) концептуальність;

б) системність;

в) логічність;

г) _____;

д) _____;

е) _____

7. Джерелами і складовими нових педагогічних технологій є:

а) _____;

б) _____;

в) _____;

г) _____;

д) _____.

Семінарське заняття № 10

Тема: КОНТРОЛЬ ТА ОБЛІК НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Мета: ознайомити з сучасними видами та методами контролю, оцінювання знань, умінь й навичок здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти.

Основна проблема: свідоме засвоєння специфіки кожного з методів контролю та оцінювання знань, умінь й навичок здобувачів вищої освіти.

Провідна ідея: контроль та оцінювання знань, умінь й навичок стимулює і керує пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти.

Основні поняття: контроль, облік, оцінка, функції контролю, принципи контролю та оцінювання знань, критерії оцінювання знань, види контролю та форми перевірки знань, умінь та навичок, рейтингова система оцінювання знань, умінь та навичок.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План.

1. Взаємозв'язок понять «контроль», «облік» та «оцінка» знань, умінь та навичок.
2. Функції контролю знань, умінь та навичок здобувачів.
3. Основні принципи контролю та оцінки знань.
4. Об'єкт контролю та оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів.
5. Види контролю та форми перевірки знань, умінь та навичок здобувачів.

6. Критерії оцінювання навчальних знань, умінь та навичок здобувачів.
7. Рейтингова система оцінки навчальних досягнень здобувачів.

Рекомендована література

Основна:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
2. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.
3. Вітвицька С. С. Педагогічний контроль в освіті. Робочий зошит: метод. рек. / С. С. Вітвицька. Житомир. Вид-во: ФОП Левковець Н. М., 2020. 28 с.
4. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
6. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.
7. Імператив якості: вчимося цінувати і оцінювати вищу освіту: навчальний посібник / За ред. Т. Дюбка, М. Головенко, О. Кайкової, В. Терзіяна, Т. Тихонена. – Львів: «Компанія «Манускрипт», 2014. 572 с.
8. Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти :

методичні рекомендації для викладачів груп забезпечення освітньо-професійних програм, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка / укладачі: Боярська-Хоменко А., Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т. Харків, 2021. 36 с.

9. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.

10. Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / І. Ф. Прокопенко, В. М. Гриньова, В. І. Лозова [та ін.]; за ред. І. Ф. Прокопенко. Харків: Фоліо, 2015. 572 с.

11. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Божкова В. В. Тестування як форма контролю знань: переваги та недоліки / В. В. Божкова, Л.Ю. Сагер // Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору: матеріали науково-методичної конференції, м. Суми, 6-7 жовтня 2010р. / За ред. О. В. Прокопенко. Суми: СумДУ, 2010. С. 113-115.

2. Костенко Віктор. Модульно-розвивальне навчання: від управління до методичного забезпечення // Рідна школа. Липень, 2000. С. 17-23.

3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. К.: Знання, 2012. 486 с.

4. Ляшова Н., Співакова О. Оцінювання знань студентів методом тестування // Рідна школа. 2000. № 4. С. 69-71.

5. Мединська С. І. Тестування як засіб організації та реалізації диференціації навчання при викладанні іноземних мов у немовному ВНЗ / С. І. Мединська // Вісник дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Дніпропетровськ: МНІМ, 2011. № 2 (2). С. 71-82

7. Нагаєв В. М. Оцінювання навчальної діяльності студентів за модульно-рейтингової технології навчання // Педагогіка і психологія, 2000. № 3. С. 84-88.

8. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

9. Раков С. А. Якість освіти: європейський вимір [Текст] / С. А. Раков // Вісн. Тестування і моніторинг в освіті, 2007. № 10-11. С. 4-13.

10. Янченко О. І. Форми і методи контролю знань в умовах сучасних навчальних технологій: Метод. Розробка. Кривий Ріг: Інгулецький технікум Криворізького технічного університету, 2008. 27 с.

Алгоритм проведення заняття.

1. Семінар-ділова гра.
2. Педагогічний конгрес «Сучасні підходи до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів».

План

1. Знайомство з делегаціями:
 - представлення делегацій;
 - девіз делегацій.
2. Виступи делегацій.

Інформація керівників делегацій про сутність і зміст свого підходу до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів.

3. Відкрита дискусія.

4. Виконання творчого завдання.

Визначення ключових слів: контроль, облік, оцінка, функції контролю, принципи контролю та оцінки знань, критерії оцінювання знань, види контролю та форми перевірки знань, умінь та навичок, рейтингова система оцінювання знань, умінь та навичок.

5. Підготовка компліментів делегаціям.

6. Підведення підсумків гри. Заключне слово ведучого.

Підготовчий етап.

Самостійна робота в групі над вивченням підходів до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів: (модульно-рейтингова система; кредитно-модульна система).

Кожна група отримує завдання:

1. Підготуватися до виступу на конгресі і до відповідей на можливі запитання опонентів.

2. Усі члени групи готують питання до кожної делегації.

Хід гри

Інструкція ведучого.

Шановні колеги! Вітаю Вас на діловій грі «Педагогічний конгрес». Тут присутні прихильники різних систем оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів. Усі ви вважаєте, що саме система, яку

представляєте ви, найефективніше здійснює контроль знань, умінь та навичок. Свою точку зору вам необхідно довести в ході нашої ділової гри. Науковість, аргументованість, логічність, переконливість вашого виступу будуть оцінювати експерти (представлення експертної групи). У нашій грі будуть діяти наступні правила: Правило 1. «Тепер і тут». Інформація про те, що проходило під час гри в плані особистісних стосунків, а також інформація, одержана під час гри про інших не повинна вийти за рамки цієї аудиторії. Правило 2. Умій в малому «бачити прояв великого». Навіть маленька ідея здатна перемогти в конкурсі ідей. У групі повинен висловлюватися кожен. Правило 3. Стислість. «Не лий води, а то можна захлинуться». Правило 4. Цілеспрямованість. Намагатися дати максимально аргументовану відповідь, а не приводити всі знання «з приводу» і «без приводу».

Правило 5. Конструктивність. По відношенню до чужих ідей краще менше проявляти критики, а намагатися доповнити і розвинути їх. Репліки з місць приймаються, але виступаючі не перебиваються.

I етап. Знайомство з делегаціями.

II етап. Отже, ми переходимо до роботи. Я пропоную керівникам кожної делегації коротко викласти основні положення підходу щодо оцінювання знань, умінь та навичок, прихильниками якого ви є. Бажано пояснити не тільки сутність, але й аргументовано довести перевагу вашого підходу.

III етап. Ви вислухали виступи делегацій і тепер можете обговорити питання, які виникли. Отже, ми переходимо до відкритої дискусії.

У дискусії приймає участь експертна група. Під час підготовки відповіді команди можуть користуватися додатковою літературою, але слід пам'ятати, що інколи обговорення більш продуктивне, ніж листання конспектів. Після відповіді ведучий звертається до команди, яка задавала питання: «Чи задоволені ви відповіддю?».

IV етап Шановні колеги! Наша дискусія закінчується. Спілкуючись ми отримали нові знання, і я пропоную кожній команді виконати творче завдання. Запишіть в таблицю ключові слова, які належать до кожного підходу оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів. (Правильність заповнення таблиці перевіряють експерти).

V етап. Ми всі продуктивно працювали. Наша дискусія закінчується, але я сподіваюсь на наше подальше співробітництво. Спілкуючись ми отримали нові знання, вислухали і обговорили різні підходи до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів.

Наші позиції можуть відрізнятись, але це не зменшує взаємної поваги один до одного. Я пропоную кожній делегації виступити з компліментами на адресу команд. Час на підготовку – 4 хв.

В кінці гри експерти оцінюють роботу кожної команди за певними критеріями (дод. 1).

Таблиця оцінювання роботи групи

команда	девіз	Виступ						Сумарна оцінка	Дискусія						Сумарна оцінка	Самостійне завдання	Ключові слова (4 бали)	Всього балів
		науковість	глибина	лаконічність	аргументованість	системність	наочність		науковість	глибина	лаконічність	аргументованість	системність	наочність		Самостійне завдання		
МРС																		
КМС																		

0- Відсутнє, 1 – частково, 2 – повністю.

Система навчання	Ключові слова
Модульно-рейтингова система	
Кредитно-модульна система	

Блок контролю.

1. Дати відповідь на запитання тесту.

Продовжити речення.

Контроль знань – це нагляд

Рубіжний контроль – це

Залік – це

Міжсесійний контроль сприяє

2. Дати відповідь на запитання.

Контроль виконує такі функції:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- е) _____
- ж) _____
- з) _____.

3. Назвати основні види контролю:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

е) _____

4. Тести класифікують за цільовими ознаками:

а) _____

б) _____

в) _____

г) _____

д) _____

е) _____

5. Об'єктом оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів є такі компоненти:

а) _____

б) _____

в) _____

г) _____

6. До принципів контролю належать:

а) планомірність;

б) систематичність;

в) _____

г) _____

д) _____

е) _____

і) _____

7. Основними формами організації і перевірки знань, умінь та навичок здобувачів є:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

8. До критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів належать такі компетенції:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- є) _____

9. Записати найбільш ефективні заохочувальні вислови викладача під час оцінювання здобувачів, створення позитивного освітнього середовища, стимулювання їх активності.

10. Опрацювати тему «Засоби тестового контролю знань» і скласти різнорівневі тестові завдання з педагогіки вищої школи.

Група:

Тема: _____

Рівень	Форма тесту	Тестове завдання	Оцінка
Репродуктивний			
Репродуктивно-творчий			
Творчий			

Семінарське заняття № 11

Тема:

**СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ
ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗВИТКУ
СИСТЕМИ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ШКОЛИ В УКРАЇНІ. ВИЩА
ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЗА КОРДОНОМ
(США, ФРАНЦІЯ, АНГЛІЯ,
НІМЕЧЧИНА, ЯПОНІЯ, ПІВДЕННА
КОРЕЯ, КИТАЙ, СКАНДІНАВСЬКІ
КРАЇНИ).**

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з основними етапами розвитку вищої педагогічної освіти в Україні, проаналізувати основні тенденції розвитку педагогічної освіти за кордоном.

Основна проблема: виявити головні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в Україні та вищої педагогічної освіти в Західноєвропейських, Східно-азійських та Скандінавських країнах.

Провідна ідея: знання історії становлення вищої освіти в Україні дає можливість оцінити і зрозуміти сучасний стан і перспективи її розвитку, світовий досвід підготовки педагогів свідчить про оригінальність, унікальність регіональних типів педагогічної освіти, а також про спільні тенденції та перспективи їх розвитку.

Основні поняття: братська школа, колегіум, гімназія, університет, класичний університет, академія, вчительський інститут, інститут народної освіти, інститут соціального виховання, національна школа, національна система навчання і виховання, ступенева система освіти, коледж, гімназія, університет. багатопрофільний університет, дослідницький університет, класичний

університет, велика школа, громадянський університет, університетський центр, академія, магістр, бакалавр, доктор.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Передісторія вищої школи України.
2. Класичні університети України періоду нової та новітньої історії.
3. Етапи становлення вищої педагогічної освіти в Україні.
4. Відродження національної педагогічної освіти в незалежній Україні.
5. Вища освіта за кордоном.

Рекомендована література.

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Анічкіна О. В. Сучасний зміст професійної підготовки хіміків: вітчизняний та закордонний досвід / О. В. Анічкіна // Академічні студії. Серія Педагогіка, 2021. Вип. 4, ч. 1. С. 31-37.

3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

4. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy : білінгв. навч.-метод. посіб. для студ. закл. вищ. осв.. 2-ге вид. перероб і доп. / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. Житомир: Вид-во

ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 312 с.

5. Вітвицька, С. С. Компаративний аналіз моделей ступеневої педагогічної освіти Великобританії та України. Проблеми освіти: збірник наукових праць. Спецвипуск, 2015. С. 17-22.

6. Ільченко А. М. Вища освіта і Болонський процес: Навчально-методичний посібник / Автори-укладачі: Ільченко А. М., Шейко С. В. Полтава: РВВ ПДАА, 2014. 316 с.

7. Пономарьова Г. Ф., Семенова М. О. (2014). Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. Харків: Ексклюзив, 424 с.

8. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів: хрестоматія / Упоряд. О. І. Локшина. Київ: Педагогічна думка, 2015. 176 с.

9. Русин Г. А. Етнопедагогіка українців на західноєвропейських землях.(1772-1939 рр.) (монографія). Івано-Франківськ: НАІР, 2021 504 с.

10. Сидорчук Н. Г. Професійно-педагогічна підготовка студентів університету в контексті єдиного європейського освітнього простору: історико-педагогічний аспект (монографія) / Н. Г. Сидорчук / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014 608 с.

11. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. К: Академ видав., 2014. 215 с.

Додаткова:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія, теорія. Київ: Либідь, 1998. С. 8-286.

2. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка: навчальний посібник / О. В. Васюк. – К.: ДАКККіМ, 2008. 291 с.

3. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За редакцією В. Г. Кременя. Авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2004. 384 с.

4. Галус О. М. Порівняльна педагогіка. – К.: Вища школа, 2006 – 212 с.

5. Євдоченко О. С. Щодо питання підготовки майбутніх хіміків у закордонних вищих навчальних закладах // Science, Innovations and education: problems and prospects: proceedings of XIV International Scientific and Practical Conference, 25-27 August, Tokyo, 2022. P. 199-203.

6. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навчальний посібник. Тернопіль, 1996 436 с.

7. Любар О. О. Історія української педагогіки : навч. посіб. для пед. навч. закладів / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко; за ред. М. Стельмаховича. Київ: ІЗМН МО України, 1999. 357 с.

8. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985). К: Либідь, 1992. 196 с.

9. Мацько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1631). Київ, 1990. 130 с.

9. Падун Н. О. Педагогічні погляди М. С. Грушевського // Наукові записки. Т. 16. Вип.1. 1996 р. 167 с.

10. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка: навчальний посібник / А. А. Сбруєва. – 2-ге вид., стер. Суми: Університетська книга, 2005. 320 с.

11. Українська загальна енциклопедія у 3-х томах / Заг. ред. Івана Раковського. Львів-Станіслав-Коломия,

1930. 676 с.

12. Чижевський Дмитро. Нариси з історії філософії на Україні. Мюнхен, 1983. 176 с.

**Алгоритм проведення заняття
Семинар-конференція.**

1. Презентація систем вищої освіти різних країн.
2. Евристична бесіда
3. Дискусія.
4. Письмова робота (тести).

Блок контролю.

Дати відповідь на запитання тесту. Вставити потрібні слова.

1. Перше братство в Україні

2. В результаті об'єднання _____
братських шкіл було створено Києво-Могилянську академію.

3. Першим ректором Острозької академії був _____.

1. Першим вищим навчальним закладом в Україні вважається _____

2. Першим ректором Києво-Могилянської академії був _____

4. Етапи розвитку вищої педагогічної освіти в Україні:

1. 1804-1917 становлення;

2. 1917-1920 пошуки змісту, форм, методів нової пед. освіти;

3.

4.

5.

Встановити відповідність у визначених посадах.

Назвати посаду особи, що очолює університет у цій країні:

США	канцлер
Великобританія	президент
Франція	голова опікунської ради
Німеччина	ректор

2. Встановіть відповідність у визначених умовах. Вказати необхідні умови для вступу до університету в:

США	ступінь бакалавра
Великобританія	шкільний атестат
Франція	шкільний атестат
Німеччина	ступінь бакалавра

3. У якому віці студенти цих країн закінчують університети:

Великобританія	28,5
Франція	23
Німеччина	26

4. Педагогічна освіта у цій країні має таку структуру (схематично відобразити):

США: _____

Великобританія: _____

Франція: _____

Німеччина: _____

5. До системи освіти якої країни відповідає теза:

а) більшість здобувачів отримують від держави і місцевих органів допомогу

_____;

б) всі заклади вищої освіти – державні

_____;

в) можна отримати 2-3 спеціальності одночасно

_____;

г) вершина освітньої піраміди не університет, а вища школа _____;

д) елітна спрямованість вищої освіти (вища освіта скоріше привілей, ніж право);

е) загальна назва закладу вищої освіти – коледж

_____.

6. Головні положення освітньої реформи в Японії (1984 р.)

7. Перші західноєвропейські університети з'явилися в:

а) V ст.

б) VIII ст.

в) XII ст.

г) XV ст.

8. В США діє літерна система оцінювання. Поясніть, що означають цифри:

- а) А;
- б) В;
- в) С;
- г) D;
- д) E.

9. У структурі педагогічної освіти США наявні заклади вищої освіти різних рівнів:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____.

10. Вибрати правильну відповідь. Для вступу до університету у Франції абітурієнт повинен мати:

- а) диплом про шкільну освіту;
- б) ступінь бакалавра;
- в) свідоцтво про закінчення певних курсів зі спеціальності.

11. Вступники до закладів вищої освіти у Франції не мають бути старше:

- а) 20 – 24 років;
- б) 25 – 30 років;
- в) 30 – 35 років;
- г) ваш варіант.

12. До вступу до університету у Німеччині необхідно мати лише один документ. це _____.

13. Стандарт педагогічного курсу в Японії включає наступні дисципліни і види діяльності:

а) _____

б) _____

в) _____

г) _____

д) _____

е) _____

14. В Японії свідоцтва на право викладати видаються педагогам таких видів:

а) _____

б) _____

в) _____

г) _____

15. Стандарт педагогічного курсу в Японії включає наступні дисципліни і види діяльності:

а) основи педагогіки (психологія навчання і розвитку, управління освітою, методи і технічні засоби навчання);

б) зміст і методика навчання (вивчаються предмети з програм тих ступенів школи, де буде працювати майбутній учитель);

в)

г)

д)

Завдання для самостійної роботи

Семінарське заняття № 1

Предмет, завдання, категорії педагогіки. Вища школа як педагогічна система.

1. Опрацювати Закон «Про вищу освіту» (2014).

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Форма звіту: презентація.

Семінарське заняття № 2

Методи та методика педагогічного дослідження.

Науково-дослідна діяльність здобувачів.

1. Розробити блок-схему методів дослідження.

Опрацювати літературу.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

2. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

3. Наволокова Н. П. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць / Н. П. Наволокова, В. М. Андреева. Х.: Вид. група «Основа». 2008. 117 с.

Форма звіту: блок-схема методів дослідження; стаття або тези з проблеми науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти.

Семінарське заняття № 3

Викладач закладу вищої освіти як організатор освітнього процесу.

Провести дослідження на тему: «Педагогічні здібності викладача закладу вищої освіти».

Опрацювати літературу.

Джерело:

1. Андрєєва В. М. Настільна книга педагога: Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / В. М. Андрєєва, В. В. Григораш. Х.: Вид. група «Основа»:»Тріада+», 2009. 352 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
3. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів / Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.

Форма звіту: стаття, презентація.

Семінарське заняття № 4

Педагогічний професіоналізм та педагогічна культура викладача закладу вищої освіти.

Опрацювати літературу з цієї проблеми.

Джерело:

1. Васянович Г. П., Онищенко В. Д. Неологія особистості: навчальний посібник для студентів і викладачів. Львів: «Сполом», 2007. 217 с. (Р. 5, Р. 6).
2. Вітвицька С. С. Культура педагога у системі педагогічних поглядів В. Сухомлинського / С. С. Вітвицька // Вісник АПН України. Педагогіка і психологія. – К.: Педагогічна преса, 2003. № 2. С. 24-30.
3. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук Укр.; головий редактор Василь Григорович Кремень]. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Щербань П. Сутність педагогічної культури // Вища школа України, 2004. № 3. С. 67-71.

Форма звіту: тези, тести.

Семінарське заняття № 5
Здобувач як об'єкт-суб'єкт педагогічної
діяльності.

- Провести дослідження на тему: «Я і моя група».
- Опрацювати літературу з цієї проблеми.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

Форма звіту: рейтингова шкала труднощів першокурсників у процесі адаптації; презентація.

Семінарське заняття № 6
Організація виховної роботи у закладі вищої
освіти.

- Проаналізувати концепцію Національного виховання, оцінити рівні ефективності виховного процесу у групі за критеріями.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Педагогіка вищої школи: підручник. – Вид. 3-тє, випр. й доповн. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 151.

2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навч. закл. / О. Вишневський. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.

Форма звіту: презентація, тести.

Семінарське заняття № 7
Дидактика. Основні категорії, закономірності
та принципи. Форми та методи навчання у
вищій школі.

- Проаналізувати сучасні моделі освіти та стандарти вищої освіти.

Джерело:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 401 с.
3. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти. Монографія. Житомир: «Полісся», 2015. 416 с.
4. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів. Монографія / За ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 304 с.

Форма звіту: презентація, тести.

Семінарське заняття № 8

Організація самостійної роботи та самоосвітньої діяльності здобувачів.

Проаналізувати педагогічну літературу з проблеми.

Джерело:

1. Раструба Т. В. Організація самостійної роботи магістрантів освітньо-професійної програми «Середня освіта (Музичне мистецтво)» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта за предметною спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка: методичні рекомендації. 2-ге вид., доповн. та переробл. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 21 с.

Форма звіту: презентація на тему: «Організація самостійної роботи у закладах вищої освіти»; кросворд.

Семінарське заняття № 9

Сучасні технології навчання.

- Підготувати проекти на тему: «Сучасні технології навчання».

Джерело:

1. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укл. Н. П. Наволокова. Х., 2012. 176 с.
3. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навчальний посібник для студентів ВНЗ / О. Г. Кучерявий. Київ: Слово, 2014. 436 с.

Форма звіту: презентація.

Семінарське заняття № 10

Контроль та облік знань, умінь, навичок здобувачів у закладах вищої освіти.

- Розробити тести, кросворд.
- Опрацювати літературу.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Педагогічний контроль в освіті. Робочий зошит: методичні рекомендації. Житомир. Вид-во: ФОП Левковець Н. М., 2020. 28 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

Форма звіту: тести.

Семінарське заняття № 11

Соціально-історичні характеристики розвитку вищої педагогічної школи в Україні. Вища педагогічна освіта за кордоном.

Проаналізувати педагогічну літературу.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Моделі ступеневої педагогічної освіти західноєвропейських країн, США та України: порівняльний аналіз / С. С. Вітвицька // Професійна педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : [монографія] / [авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька та ін.]; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. [вид. 2-ге, доп.]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 51-70.

2. Вітвицька С. С. Компаративний аналіз моделей ступеневої педагогічної освіти західноєвропейських країн, США та України / С. С. Вітвицька // Професійна педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку [монографія] / [авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька та ін.]; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. С. 68-100.

3. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. К: Академ видав., 2014. 215 с.

Форма звіту: презентації з історії становлення педагогічної школи в Україні; сучасної вищої освіти західно-європейських, східно-європейських, східно-азійських та скандинавських країн.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота будується на трьох рівнях:

I – репродуктивний, що вимагає від здобувача знань основних законів, закономірностей, принципів та умінь їх застосовувати для виконання елементарних завдань;

II – репродуктивно-творчий, що потребує самостійного пошуку, аналізу педагогічної літератури з метою її застосування для виконання певного завдання;

III – творчо-пошуковий, передбачає самостійне розв'язання індивідуальних завдань, розробку тестів, кросвордів, написання есе, рефератів, статей.

I рівень

1. Зробити порівняльний аналіз функцій вищого і середнього навчального закладу.

Форма звіту: виступ на семінарському занятті, блок-схема.

2. Відобразити схематично структуру системи педагогічної освіти.

Форма звіту: блок-схема.

3. Розкрити сутність та взаємозв'язок категорійних понять педагогічного дослідження.

Форма звіту: блок-схема, виступ на семінарському занятті.

4. Проаналізувати теоретичні методи педагогічного дослідження.

Форма звіту: план експрес-контролю.

5. Дати характеристику емпіричним методам педагогічного дослідження.

Форма звіту: виступ на семінарському занятті.

6. Охарактеризувати методи кількісної обробки результатів дослідження.

Форма звіту: план-конспект.

7. Розкрити сутність та взаємозв'язок категорійних понять педагогічного дослідження.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті, блок-схема.

8. Проаналізувати теоретичні методи педагогічного дослідження.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті, план експрес-контролю.

9. Дати характеристику емпіричним методам педагогічного дослідження.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті, блок-схема.

10. Охарактеризувати види науково-дослідницької роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Форма звіту: блок-схема, доповідь на семінарському занятті.

11. Перелічити вимоги до кваліфікаційної роботи.

Форма звіту: блок-схема.

12. Розкрити сутність понять «проблема», «наукова проблема», «науковий факт», «гіпотеза дослідження».

Форма звіту: блок-схема, доповідь на семінарському занятті.

13. Розкрити сутність взаємозв'язку понять контроль, облік, оцінка знань, умінь, навичок.

Форма звіту: експрес-контроль, доповідь на семінарському занятті.

14. Охарактеризувати функції контролю.

Форма звіту: блок-схема.

15. Типи педагогічних закладів в історії розвитку педагогічної освіти.

Форма звіту: блок-схема.

16. Підготувати огляд педагогічної преси (джерела за вибором здобувача).

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті.

17 Народна мудрість про виховання, освіту, навчання.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті; кросворд.

18. Проаналізувати роботу «Повчання Володимира Мономаха».

Форма звіту: кросворд.

19. Проаналізувати працю Т. Г. Шевченко «Буквар южно-руський 1861 року».

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті.

20. Студентське самоврядування, його роль у освітньому процесі закладу вищої освіти.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті.

II рівень.

1. Обґрунтувати рівні творчої готовності здобувачів до науково-дослідницької роботи.

Форма звіту: тези, доповідь.

2. Проаналізувати методи контролю та оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів у закладі вищої освіти.

Форма звіту: доповідь, тести.

3. Порівняти різні підходи до оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів.

Форма звіту: доповідь, кросворд.

4. Основні етапи розвитку вищої педагогічної освіти в Україні.

Форма звіту: реферат.

5. Аналіз праці В. О. Сухомлинського «Рідне слово».

Форма звіту: цитатний план, доповідь на семінарському занятті.

6. Аналіз праці М. С. Грушевського «Про українську мову, українську школу».

Форма звіту: реферат.

7. Аналіз праці І. І. Огієнка «Наука про рідномовні обов'язки».

Форма звіту: реферат.

8. Аналіз праці К. Д. Ушинського «Про користь педагогічної літератури».

Форма звіту: реферат.

9. Проаналізувати джерела з історії становлення Острозької греко-латинської академії.

Форма звіту: реферат.

10. Проаналізувати джерела з проблеми адаптації здобувачів у закладі вищої освіти.

Форма звіту: реферат.

11. Вивчити досвід роботи куратора академічної групи.

Форма звіту: реферат, кросворд.

12. Проаналізувати проблеми морального виховання у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.

Форма звіту: реферат, доповідь.

13. Проаналізувати працю М. Г. Стельмаховича «Українська народна педагогіка».

Форма звіту: реферат, доповідь.

14. Проаналізувати працю В. О. Сухомлинського «Про педагогічну етику».

Форма звіту: реферат, доповідь на семінарському занятті.

15. Розробити технології підготовки ділової гри з педагогіки вищої школи.

Форма звіту: план-конспект, реферат.

16. Проаналізувати джерела з технології лекторської майстерності викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: реферат, тести.

17. Проаналізувати джерела з методики проведення семінарських занять з педагогіки вищої школи.

Форма звіту: реферат; презентація.

18. Проаналізувати джерела з проблеми культури спілкування викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: реферат; презентація.

19. Провести самоаналіз на тему: «Педагогічні умови досягнення самореалізації у навчально-пізнавальної діяльності».

Форма звіту: реферат; кросворд.

20. Проаналізувати джерела з проблем: гуманізація в історії педагогіки. Гуманізація освітнього процесу у вищій школі.

Форма звіту: презентація; кросворд; тести.

21. Підготувати доповідь на тему: «Науково-педагогічна діяльність Льва Писаржевського».

Форма звіту: презентація; кросворд; тести.

22. Підготувати доповідь на тему: «Науково-педагогічна діяльність Володимира Вернадського».

Форма звіту: презентація; кросворд; тести.

III рівень.

1. Педагогічна освіта в Південній Кореї.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

2. Педагогічна освіта в Англії.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

3. Сучасні тенденції реформування вищої педагогічної освіти.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

4. Особливості педагогічної освіти в США.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

5. Порівняльний аналіз педагогічної освіти Франції і Японії.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

6. Порівняльний аналіз систем педагогічної освіти України і Німеччини.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

7. Формування інформаційно-комунікативної компетентності викладача в умовах цифровізації суспільства.

Форма звіту: стаття, виступ на конференції.

8. Адаптація здобувачів першого курсу.

Форма звіту: мікродослідження, виступ на конференції.

9. Мовленнєва культура викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: мікродослідження, доповідь на семінарському занятті.

10. Мовленнєва культура здобувача вищої освіти.

Форма звіту: мікродослідження, виступ на конференції.

11. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.

Форма звіту: мікродослідження, стаття.

12. Стем-освіта: досвід, перспективи, застосування у вищій школі.

Форма звіту: презентація.

13. Роль самовиховання у підготовці викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: презентація.

14. Моральне виховання особистості здобувача вищої освіти.

Форма звіту: мікродослідження, презентація.

15. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи.

Форма звіту: презентація; тести.

16. Сучасні педагогічні технології у вищій школі.

Форма звіту: реферат; презентація.

17. Педагогіка партнерства у вищій школі.

Форма звіту: реферат; презентація.

18. Цифрові технології у підготовці майбутніх викладачів закладів вищої та передвищої освіти.

Форма звіту: реферат; презентація.

19. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.

Форма звіту: мікродослідження; стаття.

20. Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: мікродослідження; тези.

21. STEM-освіта: досвід, перспективи використання у вищій школі.

Форма звіту: стаття, виступ на конференції.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА ПРОЄКТІВ

1. Історія становлення магістратури в Україні.
2. Досвід підготовки магістрів за кордоном. (США, Англія).
3. Система вищої педагогічної освіти Японії.
4. Система вищої педагогічної освіти Франції.
5. Система вищої педагогічної освіти Великобританії.
6. Система педагогічної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти в Україні.
7. Формування педагогічної спрямованості здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.
8. Мотиви вибору професії здобувачами.
9. Роль жінки у становленні педагогічної освіти в Україні.
10. Національне виховання сучасної молоді.
11. Методика ведення семінарських занять з педагогічних дисциплін.
12. Педагогічна освіта Німеччини.
13. Специфіка діяльності викладача закладу вищої освіти.
14. Особливості організації навчально-виховного процесу у спеціальних школах, гімназіях, коледжах.
15. Організація самостійної роботи здобувачів у закладах вищої освіти.
16. Технологія проблемного навчання у закладах вищої освіти.

17. Модульно-рейтингове навчання у закладах вищої освіти.
18. Організація дозвілля здобувачів вищої освіти.
19. Дидактичні погляди М. Грушевського.
20. Педагогічні погляди О. Духновича.
21. Проблеми вищої педагогічної освіти у працях видатних українських педагогів.
22. Наукові основи роботи куратора академічної групи.
23. Технологія формування лекторської майстерності у майбутніх педагогів.
24. Мовленнєва культура викладача закладу вищої освіти.
25. Активізація пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.
26. Технологія особистісно зорієнтованого навчання у закладах вищої освіти.
27. Сучасні інформаційні технології навчання.
28. Ігрові технології навчання у закладах вищої освіти.
29. Тестування як метод оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти.
30. Культура спілкування викладача закладу вищої освіти.
31. Педагогічна культура викладача закладу вищої освіти.
32. Гуманізація вищої освіти.
33. Історія становлення педагогічної освіти в Україні.
34. Моральне виховання здобувачів вищої освіти.
35. Педагогічні основи виховної діяльності громадських організацій у закладах вищої освіти.

36. Студентське самоврядування як засіб формування педагогічної культури.
37. Наукова організація праці здобувача вищої освіти.
38. Наукова організація праці викладача закладу вищої освіти.
39. Педагогічна діагностика у роботі куратора академічної групи.
40. Форми організації навчання у закладах вищої освіти.
41. Методична робота у школах нового типу (коледжах, гімназіях, тощо).
42. Методика організації науково-дослідної діяльності здобувачів.
43. Самовиховання та самоосвіта у системі підготовки майбутнього педагога.
44. Народна мудрість у вихованні дітей та молоді.
45. Вища освіта в Україні у період визвольних змагань 1917-1920 рр.
46. Шляхи формування готовності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до професійно-педагогічної діяльності.
47. Інновації у світовій педагогіці.
48. Педагогічна підготовка магістрів в університеті за кордоном (з досвіду роботи).
49. Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти.
50. Педагогічний професіоналізм викладача закладу вищої освіти.
51. Модульно-рейтингова система навчання.
52. Кредитно-модульна система навчання.

53. Специфіка педагогічної діяльності викладача коледжу, гімназії.
54. Специфіка організації освітнього процесу коледжу, гімназії.
55. Досвід використання інтерактивних технологій у вищій школі.
56. Сучасні моделі освіти.
57. Проблема педагогічної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти в Україні: стан її розв'язання.
58. Основні тенденції розвитку ступеневої педагогічної освіти у Західній Європі.
59. Національне виховання сучасного студентства.
60. Шляхи формування готовності магістрів до професійно-педагогічної діяльності.
61. Педагогічна творчість: досвід, проблеми.
62. Гуманізація вищої педагогічної освіти.
63. Проблеми вищої педагогічної школи у спадщині видатних українських вчених.
64. Ідеї В. Вернадського в освіті.
65. Проблеми вищої школи у педагогічній спадщині М. Пирогова.
66. Сучасні інформаційні технології навчання.
67. О. Духнович про роль школи і вчителя.
68. Технологія дистанційного навчання.
69. Позааудиторна виховна робота у закладі вищої освіти.
70. К. Ушинський про національне виховання.
71. М. Грушевський про роль національних традицій.
72. Проблеми педагогічної культури у творах В. Сухомлинського.

- 73.** Дидактична школа Олександра Потебні.
- 74.** Соціальна адаптація здобувачів першого курсу.
- 75.** М. Грушевський про українську мову і українську школу.
- 76.** Технологія особистісно зорієнтованого навчання у закладі вищої освіти.
- 77.** Інтерактивні методи навчання у закладі вищої освіти.
- 78.** Сучасні технології навчання.
- 79.** Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.
- 80.** Форми організації навчання у закладі вищої освіти.
- 81.** Мовленнєва культура викладача закладу вищої освіти.
- 82.** Сучасні дидактичні концепції освіти.
- 83.** Педагогічні інновації у закладах вищої освіти.
- 84.** Мотивація організації навчального процесу у вищій школі.
- 85.** Самовиховання та самоосвіта у системі підготовки майбутнього педагога.
- 86.** Методика проведення практичних занять з педагогічних дисциплін.
- 87.** Комунікативна культура викладача закладу вищої освіти.
- 88.** Інтеграційні процеси у Європейському освітньому просторі.
- 89.** Сутність і зміст «портфоліо» як одного з методів підсумкового контролю знань здобувачів.

- 90.** Європейські стандарти та рекомендації щодо внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.
- 91.** Специфіка комп'ютерного тестування і його форми.
- 92.** Сутність та зміст моніторингу якості освіти.

ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ

1. Закон України «Про освіту». Основні положення щодо системи вищої освіти в Україні.
2. Закон України «Про вищу освіту». Основні положення.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті про шляхи реформування вищої освіти.
4. Педагогіка вищої школи як наука, її об'єкт і предмет, зв'язок з іншими науками (і з наукою за фахом здобувача).
5. Предмет, основні поняття і категорії педагогіки.
6. Основні функції та завдання педагогіки вищої школи.
7. Закономірності та принципи педагогіки вищої школи.
8. Методологія та етапи наукових досліджень з педагогіки вищої школи.
9. Загальна характеристика методів науково-педагогічних досліджень.
10. Емпіричні методи педагогічних досліджень.
11. Методи педагогічного експерименту і математичної статистики.
12. Перші європейські університети, їх права, структура, типи, навчально-виховні системи.
13. Києво-Могилянська академія (структура та навчально-виховна система); освітня, наукова і культурна діяльність.
14. Острозька Академія (структура та навчально-виховна система); освітня, наукова і культурна діяльність.
15. Заснування, діяльність і видатні діячі Харківського, Київського та Одеського університетів.
16. Заснування, діяльність, структура і видатні діячі

Київського університету.

17. Вища освіта в Україні у період визвольних змагань 1917-1920 рр.
18. Дидактичні погляди М. І. Пирогова.
19. М. С. Грушевський про національне виховання.
20. Проблеми вищої педагогічної освіти у працях видатних українських педагогів.
21. Структура сучасної системи вищої освіти України, характеристика її складових.
22. Сучасні парадигми виховання.
23. Головна мета, сутність і особливості сучасного національного виховання молоді.
24. Загальна характеристика принципів національного виховання молоді.
25. Загальна характеристика основних напрямів виховання у закладах вищої освіти України.
26. Основні напрями діяльності та функції викладача закладу вищої освіти.
27. Форми, методи і засоби національного виховання молоді у позааудиторний час (за фахом здобувача).
28. Основні завдання, категорії та поняття дидактики вищої школи.
29. Процес навчання у вищій школі, його основні ланки і функції.
30. Сутність проблемного та ігрового навчання.
31. Модульно-рейтингова та кредитно-модульна система навчання у закладах вищої освіти.
32. Поняття про дидактичні принципи вищої школи, їх загальна характеристика.
33. Принципи демократизації і гуманізації в освітньому процесі, його орієнтація на загальнолюдські і

національні духовні цінності. Принцип єдності навчання і виховання.

34. Принцип індивідуалізації і диференціації навчання. Принцип єдності емоційного й раціонального у навчально-виховному процесі.
35. Зміст і державний стандарт вищої освіти, їх складники.
36. Сутність поняття «метод навчання» та класифікація загальних методів навчання.
37. Сутність індивідуальної, фронтальної і групової форм організації навчання.
38. Дистанційне навчання. Технічні засоби навчання (ТЗН), вимоги до застосування в навчальному процесі вищої школи.
39. Загальна характеристика форм організації навчання (ФОН) у вищій школі.
40. Лекція у вищій школі як провідна форма організації навчання. Типи, види і різновидності навчальних лекцій, їх характеристика.
41. Функції і структура навчальної лекції, вимога до її підготовки і проведення. План, тези і конспект лекції.
42. Практичні та індивідуальні заняття, консультації, колоквиуми у вищій школі.
43. Практичні заняття, індивідуальні завдання та самостійна робота здобувачів.
44. Сутність педагогічного контролю, самоконтролю, корекції, оцінювання та обліку успішності навчання здобувачів вищої освіти.
45. Об'єкт, принципи і функції контролю успішності

- навчання здобувачів вищої освіти.
46. Види, типи, методи і форми контролю та самоконтролю успішності навчання здобувачів.
 47. Критерії, норми оцінок, способи і системи оцінювання та обліку успішності навчання здобувачів вищої освіти. Поняття про рейтинг.
 48. Культура спілкування викладача закладу вищої освіти.
 49. Мета і завдання виховного процесу у закладах вищої освіти.
 50. Характеристика основних категорій педагогіки вищої школи.
 51. Педагогічна культура викладача закладу вищої освіти.
 52. Вища школа як педагогічна система.
 53. Специфіка діяльності педагога у закладі вищої освіти.
 54. Психологічна структура педагогічної діяльності.
 55. Положення про державний заклад вищої освіти.
 56. Передісторія вищої педагогічної освіти в Україні
 57. Студентство як соціальна група.
 58. Поняття про дидактику вищої школи. Основні категорії дидактики.
 59. Педагогічний професіоналізм викладача закладу вищої освіти.
 60. Закономірності та принципи процесу навчання у закладах вищої освіти.
 61. Завдання, права та обов'язки викладача університету.
 62. Система педагогічної освіти в Японії.
 63. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти.
 64. Психологічні особливості старшого юнацького віку та врахування їх у освітньому процесі закладу вищої освіти.

65. Класичні університети України періоду нової та новітньої історії.
66. Адаптація студентства у закладах вищої освіти.
67. Українська вища педагогічна школа до жовтневого перевороту.
68. Загальні та специфічні вимоги до кваліфікаційної роботи.
69. Статут університету про права та обов'язки здобувачів.
70. Зміст педагогічної освіти як проблема дидактики вищої школи.
71. Вища педагогічна освіта доби Центральної Ради.
72. Відродження національної педагогічної освіти у незалежній Українській державі.
73. Вища педагогічна освіта США.
74. Роль і функції куратора академічної студентської групи.
75. Сучасні технології навчання у закладах вищої освіти.
76. Вища педагогічна освіта Південної Кореї.
77. Методи та форми організації навчального процесу у вищій школі.
78. Система вищої педагогічної освіти Німеччині.
79. Система психолого-педагогічної підготовки в університеті.
80. Основні напрями виховання студентів у процесі навчальної та позанавчальної діяльності.
81. Характеристика основних етапів розвитку вищої педагогічної освіти в Україні.
82. Форми позааудиторної виховної роботи зі здобувачами.

83. Науково-дослідницька діяльність здобувачів у закладах вищої освіти.
84. Система педагогічної освіти Англії.
85. Методика контекстного навчання педагогічній майстерності.
86. Особистісно орієнтований освітній процес у вищій школі.
87. Система педагогічної освіти Франції.
88. Статут державного університету.
89. Основні завдання, категорії та поняття дидактики вищої школи.
90. Педагог як суб'єкт морально-правової відповідальності.
91. Види, типи, методи і форми контролю та самоконтролю успішності навчання здобувачів.
92. Система вищої освіти Скандинавських країн (Швеція, Фінляндія, Данія).

**Критерії оцінювання навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти
з курсу «Педагогіка вищої школи»**

Рівень	Бали за 100- бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
<i>Початковий рівень знань "2" (рецептивно-продуктивний)</i>	1-25 балів без права переклад ан-ня	Здобувач за допомогою викладача розпізнає визначення основних термінів на побутовому рівні, однослівно («так» чи «ні») відповідає на конкретні запитання.	Здобувач намагається відповідати, однак потребує постійної консультації та контролю з боку викладача. За допомогою викладача намагається пояснити найпростіші педагогічні поняття.
	26-34 балів без права переклад ан-ня	Здобувач за допомогою викладача однослівно відповідає на запитання, відтворює незначну частку питання в тому вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або семінарі.	Здобувач вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему, до якої стосується наведена думка.
	35-59 балів з можливіс тю повторно	Здобувач з помилками характеризує окремі педагогічні поняття, категорії, ідеї. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять	Здобувач вміє при постійному контролі і допомозі викладача дати визначення основних педагогічних понять, категорій, що пояснюють задану

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
	го перескладання	незначну частину навчального матеріалу.	проблему.
<i>Середній рівень знань "3" (репродуктивний)</i>	60-63 балів	Здобувач володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні: за допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, визначення основних категорій, термінів, принципів; частково відтворює матеріал теми; у процесі відповіді допускає окремі видозміни навчальної інформації.	Здобувач вміє з допомогою викладача визначити основні поняття, категорії, що пояснюють задану проблематику.
	64-69 балів	Здобувач за допомогою викладача дає правильне визначення окремих педагогічних категорій, понять; частково розкриває основні положення	Здобувач вміє правильно визначити проблему, основні поняття та категорії, що пояснюють описане явище.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		теми, де що порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Визначення поняття подається з незначними помилками, теоретичні положення застосовуються у практичній діяльності вчителя по аналогії без обґрунтування і доведень.	
	70-73 балів	Здобувач за допомогою викладача свідомо відтворює матеріал, розкриває суть ідей та проблем, допускаючи у відповідях незначні неточності; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	Здобувач вміє правильно визначити педагогічну проблему, основні поняття та категорії, що її пояснюють, підібрати адекватні методи для його дослідження зробити якісний аналіз результатів дослідження та частково узагальнити результати.

Рівень	Бали за 100- бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
<i>Достатній рівень знань "4" (конструктивно варіативний)</i>	74-81 балів	Здобувач без помилок відтворює суть питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть педагогічних проблем, теорій, ідей, категорій, понять.	Здобувач здатний дати пояснення педагогічної проблеми. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення.
	82-85 балів	Здобувач володіє навчальною інформацією, вміє узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою точку зору.	Здобувач здатний дати пояснення філософської проблеми. Самостійно навести приклади, дати їм пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи вирішення даної педагогічної проблеми.
	86-89 балів	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи самостійно отримані	Здобувач здатний дати пояснення педагогічних процесів та явищ, підібрати педагогічно доцільні методи та прийоми навчальної та виховної роботи. Самостійно навести приклади

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		знання; може за допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.	схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При виконанні завдання може поєднувати знання з кількох тем.
<i>Високий рівень знань "5" (творчий)</i>	90-93 балів	Здобувач вільно володіє матеріалом, має ґрунтовні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми.	Здобувач виявляє творчі здібності: уміє працювати зі спеціальною літературою (наукові журнали тощо); знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, які поставив викладач, свою відповідь ілюструє схемами, прикладами з педагогічної практики; проводить самоперевірку виконаної роботи; може з неповним обґрунтуванням пояснити виконання завдань творчого рівня.
	94-97 балів	Здобувач вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної	Використовує набуті знання в нестандартних ситуаціях, може творчо застосовувати

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		діяльності, самостійно оцінює різноманітні педагогічні вчення, теорії, ідеї, висловлюючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань.	методи і форми організації навчально-пізнавальної та виховної діяльності учнів; переконливо аргументує особисту життєву позицію, узгоджуючи її з загальнолюдськими цінностями,
<i>Високий рівень знань "5" (творчий)</i>	98-100 балів	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє суть філософських вчень, теорій ідей; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо обґрунтовані висновки; вміє аналізувати і систематизувати матеріали власних досліджень; визначає порядок особистої навчальної діяльності, самостійно оцінює її результати. Активно займається науково-дослідною роботою.	Здобувач самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, формулювати педагогічні проблеми і визначати шляхи їх розв'язання; творчо організувати навчально-виховний процес у закладах середньої освіти, проводити дослідження високої складності.

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS
Екзамен	Залік		Оцінка
<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>	90-100	A
<i>Добре</i>		82-89	B
<i>Задовільно</i>		74-81	C
		64-73	D
		60-63	E
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	35-59	FX
		1-34	F

Підсумкова оцінка з вивчених модулів навчальної дисципліни (ПОМ) розраховується:

№ модулю	$M_{\%n}$ (відсоткове значення модулю освітньої компоненти)
Модуль 1	$M_{\%1} = 100\%$
Сума	100

ЕКЗАМЕН

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є екзамен, то здобувачі вищої освіти в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають

право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ=ЕО=ПО$$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО=(ПОМ+ЕО)/2$$

ДОДАТКИ

Термінологічний словник

Адаптація (лат. *adaptio*) – пристосовувати. а) біологічна адаптація – пристосування організму до умов життя, режиму, харчування; б) соціальна адаптація – взаємодія особистості з соціальним середовищем, активна позиція в соціумі; в) адаптація психологічна – результат успішної адаптації біологічної і соціальної; г) соціально-педагогічна адаптація здобувачів вищої освіти – це засвоєння соціальних ролей і норм поведінки в закладі вищої освіти.

Академія – це освітній заклад вищого рівня, де здійснюється навчання фахівців, конкретного напрямку діяльності, а також підвищується кваліфікація вже працевлаштованих професіоналів. Назва державних вищих наукових установ, завданням яких є розвиток наук або мистецтв. Суспільство вчених людей, які об'єдналися для розвитку мистецтв і наук, літератури чи якогось певного мистецтва або науки.

Алгоритм – сукупність та послідовність дій, правил для рішення певної задачі.

Аналіз – це уявне або фактичне розкладання цілого на частини.

Бесіда – діалогічний метод навчання, суть якого полягає в тому, що викладач шляхом уміло поставлених запитань спонукає здобувачів до роздумів, до аналізу в певній логічній послідовності фактів і явищ, що вивчаються, і сприяє самостійному формуванню відповідних теоретичних висновків та узагальнень.

Військово-патріотичне виховання – наскрізний виховний процес, спрямований на формування у

громадян України оборонної свідомості, готовності до національного спротиву, підвищення суспільної значущості та поваги до військової служби, мотивації громадян до набуття ними необхідних компетентностей у сфері безпеки і оборони.

Вікові особливості – характерні для певного періоду життя анатоμο-фізіологічні, психічні та соціальні властивості.

Вікова періодизація (класифікація) – поділ цілісного життєвого циклу людини на вікові відрізки (періоди), що вимірюються роками.

Викладання – впорядкована діяльність педагога з реалізації мети навчання, забезпечення інформування, виховання, розуміння, практичного застосування.

Викладацька діяльність – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору.

Виховання – це передача суспільно-історичного досвіду від покоління до покоління у широкому соціально-педагогічному значенні. *Виховання у широкому педагогічному значенні* – це організація виховного процесу у педагогічній системі.

Виховання вузькому значенні – це цілеспрямований,

систематичний, спеціально організований процес взаємодії вихователя і вихованців з метою формування особистості в цілому або окремих якостей особистості відповідно до вимог суспільства.

Вихованість – комплексна властивість особистості, яка характеризується наявністю і рівнем сформованості у неї суспільно значущих якостей, що відображають ступінь її розвитку.

Вихователь – у широкому значенні – особа або організація, яка здійснює виховання; людина, яка покликана або призначена передавати досвід попередніх поколінь молоді; у вузькому значенні – посадова особа, яка займається вихованням дітей і молоді у навчально-виховних закладах.

Виховуючі відносини в загальноосвітній школі – це спеціально організована під педагогічним керівництвом вчителя творча, морально-естетична взаємодія суб'єктів виховання, спрямована на досягнення мети виховання, зумовлена всією системою суспільних відносин, загальнолюдських і національних цінностей, відповідає певному стану розвитку суспільства».

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вправа – це метод навчання, що полягає у повторенні певних дій, під час яких формуються уміння й навички на основі вже набутих знань, а також їх застосування.

Готовність магістра освіти до педагогічної діяльності – це складне багатокомпонентне утворення, що має динамічну структуру й включає професійну-педагогічну спрямованість, розвинені педагогічні здібності, систему наукових знань, умінь і навичок, компетенцій та компетентностей, оволодіння якими дозволяють випускнику магістратури здійснювати продуктивну педагогічну діяльність.

Громадянська компетентність – здатність особи реалізовувати і захищати права та свободи людини і громадянина, відповідально ставитися до обов'язків громадянина, брати активну участь у суспільному житті, підтримувати розвиток демократичного суспільства та утверджувати верховенство права, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, пов'язаних з ідеями демократії та верховенства права, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей.

Громадянська освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь, навичок, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, пов'язаних з ідеями демократії та верховенства права, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей.

Громадянсько-патріотичне виховання – наскрізний виховний процес, спрямований на усвідомлення громадянами України власної відповідальності за

розвиток успішної країни та важливості турботи про благо українського народу;

Групова форма – спосіб організації навчальної роботи, яка передбачає виконання певного завдання групою у межах загальної мети (ланкова бригадна, кооперативно-групова, диференційовано-групова).

Гуманізація виховання – пріоритет завдань, самореалізації особистості студента, створення умов для вияву обдарованості і талантів, формування гуманної особистості, щирої, людяної, доброзичливої.

Гуманізм, з точки зору філософії, – це визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і вияв своїх здібностей, на гідне життя. У психологічному плані сутність гуманізму полягає в обумовленні моральними цінностями установці на інших, здатності до переживання за них, співчуття, співучасті і співпраці. У педагогічному плані гуманізм означає людяність, рису характеру, яка найповніше виявляється у любові та повазі до людей і передбачає високий рівень вимогливості.

Діяльність – вся різноманітність занять людини, все те, що вона робить; форма прояву активного ставлення людини до оточуючої дійсності.

Дидактика – галузь педагогіки, яка досліджує закономірності процесу навчання та розробляє теорію освіти й навчання.

Дискусія – словесний метод навчання, при якому здійснюється суперечка, обговорення будь-якого питання.

Диференційоване навчання – врахування індивідуальних особливостей учнів в усіх формах та

методах, коли учні групуються на основі певних спільних особливостей для навчання та виховання.

Догматичне навчання – вид навчання, суть якого зводиться до того, щоб зміст усіх навчальних предметів завчався напам'ять; така організація навчання, при якій: знання, що підлягають засвоєнню, надаються у готовому вигляді, бездоказово; заучування знань механічне, не вимагає їх розуміння й осмислення; відтворення знань дослівно.

Доктор філософії – це освітній і водночас науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді.

Домашня робота – складова навчального процесу, яка полягає у виконанні учнями за завданням та інструкцією вчителя самостійної навчальної і практичної роботи після уроків.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти – набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування задач дослідницького та/або інноваційного характеру у певній галузі професійної діяльності.

Духовна культура – це такий спосіб свідомої організації особистістю своєї індивідуальної сенсожиттєвої діяльності у сфері духовного і матеріального виробництва, який забезпечує їй всебічну

самореалізацію, самоздійснення її сутнісних сил, різноманітних життєпроявів.

Загальна освіта – сукупність основ наук про природу, суспільство, мислення, мистецтво, а також відповідних умінь і навичок, необхідних кожній людині незалежно від її професії (С. Гончаренко).

Загальна середня освіта забезпечує всебічний розвиток дитини як особистості, її нахилів, здібностей, талантів, трудову підготовку, професійне самовизначення, формування загальнолюдської моралі, засвоєння визначеного суспільними, мовними, національно-культурними потребами обсягу знань про природу, людину, суспільство і виробництво, екологічне виховання, фізичне вдосконалення («Про освіту»).

Загальні форми організації навчання – способи організації навчальної діяльності на уроках та інших конкретних формах навчання.

Загальні методи – методи, що застосовуються в школі при вивченні різних навчальних предметів.

Задатки – потенційні можливості розвитку певних психологічних якостей, які реалізуються або не реалізуються.

Заклад вищої освіти – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей;

Закономірності – об'єктивно повторювальна послідовність явищ і процесів, що відзеркалюють причинно-наслідкові зв'язки явищ і процесів.

Закон – це внутрішній і необхідний, всезагальний і суттєвий зв'язок предметів і явищ об'єктивної дійсності; загальні необхідні і суттєві зв'язки між предметами і процесами.

Засоби – матеріальні та нематеріальні (духовні) цінності, які сприяють підвищенню ефективності будь-якого процесу.

Здібності – індивідуально-психологічні властивості, які забезпечують успішне виконання певного виду діяльності.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації;

Зміст виховання – система цінностей світової і національної культури, яку учні повинні засвоїти, зберегти і розвинути відповідно до поставленої мети і завдань виховання.

Зміст освіти – це система наукових знань, умінь і навичок, оволодіння якими забезпечує розвиток розумових і фізичних здібностей учнів, формування їх світогляду, моралі, поведінки, підготовку до суспільного життя.

Знання – результат процесу пізнання дійсності, адекватне її відображення в свідомості людини у вигляді уявлень, понять, думок, теорій, концепцій, фактів; цілісна система відомостей, цілісна і систематична сукупність наукових понять про закономірності природи, суспільства та мислення.

Ідеал – уявлення про зразок людської поведінки і стосунків між людьми, що виходять із розуміння мети життя.

Індивідуальність – це своєрідність психіки особистості індивіда, її неповторність. Вона проявляється в рисах темпераменту і характеру, в емоційній і вольовій сферах, в інтересах, потребах і здібностях людини.

Індивідуальний підхід – принцип педагогіки, який передбачає організацію педагогічної взаємодії з врахуванням індивідуальних особливостей учнів, виховання, умов життя; принцип педагогіки, за яким навчально-виховна робота має бути заснована на знаннях якостей і властивостей особистості, умов життя кожної дитини; дійова увага до кожного учня, його творчої індивідуальності.

Індивідуальна робота – реалізація індивідуального підходу, що включає в себе як особистісний контакт з учнем, так і опосередкований вплив на нього через колектив, родину, яка потребує довготривалої та систематичної роботи, варіювання організаційних форм і методів роботи з врахуванням індивідуальних особливостей кожного учня для забезпечення всебічного та цілісного розвитку.

Індивідуальна форма організації навчання – передбачає виконання школярем навчального завдання самостійно на рівні його навчальних можливостей та без взаємодії з іншими школярами, з використанням допомоги вчителя безпосередньо чи опосередковано.

Календарний план виховної роботи класного керівника – шкільний документ, у якому представлено

науково обґрунтоване проектування становлення та розвитку класного колективу і кожного вихованця.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту;

Класифікація – поділ та групування об'єктів за певними ознаками і встановлення між ними зв'язків.

Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Компетентнісний підхід – це орієнтація на єдині вимоги до освітніх стандартів у Європі.

Компетенція (від лат. *compelentia* – належність до права) – 1) коло повноважень, наданих законом, статутом чи іншим актом конкретному органу чи посадовій особі; 2) знання й досвід у тій чи іншій галузі; добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи

Концепція – це система взаємопов'язаних наукових положень, котрі використовує дослідник для досягнення потрібного результату. Концепція може ґрунтуватися на загальноприйнятих теоріях певної наукової школи (про що необхідно вказати у посиланнях на першоджерела та цитуванні літератури), а може бути авторською, тобто розкривати власні теоретичні міркування дослідника.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі - кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Критерії майстерності педагога – доцільність (за спрямованістю), продуктивність (за результатами), діалогічність (характер взаємовідносин з усіма учасниками виховного процесу), оптимальність (у виборі засобів), творчість (за змістом діяльності).

Культура – 1) це філософська категорія, яка застосовується для визначення творчої діяльності особистостей, спрямованої на створення, збереження, розповсюдження, обмін і використання сукупності матеріальних і духовних цінностей суспільства, які служать усебічному розвитку самої особистості;

2) специфічно людський спосіб буття, котрий визначає весь спектр практичної і духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою.

Культурний педагог – це: гуманна особистість; духовно багата особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею; творча особистість, яка постійно розмірковує, мислить альтернативно, незадоволена одержаними здобутками, наділена розвиненим прагненням до творіння; незалежна особистість, здатна до самовизначення у світі культури.

Лабораторний метод – вид дослідницької самостійної роботи учнів, що проводиться за завданням

вчителя в спеціально пристосованому для проведення дослідів приміщенні, де є необхідне обладнання; практичний метод навчання, оснований на проведенні експериментів, тобто на створенні умов, які дозволяють виявити будь-яке явище для дослідження причин його вияву, протікання.

Лекція – це стрункий систематичний і системний виклад певної наукової проблеми або її частки.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми - 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Матеріальна культура безпосередньо зумовлена якостями і властивостями природних об'єктів, тим різновидом форм речовини, енергії та інформації, які використовуються людиною в якості сировини при створенні матеріальних предметів, матеріальних продуктів і матеріальних засобів існування людини.

Матеріальна культура в іншому значенні слова – це людське «Я», «переодягнене в річ»; це духовність людини, втілена у форму речі; це людська душа, здійснена в речах; це дух людства, що матеріалізувався і перетворився на предмет

Метод походить від грецького «*methodos*», що означає шлях. *Науковий метод* можна характеризувати як і цілеспрямований підхід, за допомогою якого досягається певна мета, щось пізнається або вивчається. Ця категорія охоплює комплекс внутрішніх і зовнішніх дій дослідника.

Методика – сукупність засобів, умов, і пов'язаних у систему логікою процесу досягнення, потрібного і результату.¹ Методика включає стратегію отримання нового педагогічного знання, її окремих кроків і в цілому визначає програму дослідження, його конкретні завдання.

Методологія педагогіки – сукупність теоретичних положень про педагогічне пізнання перетворення дійсності. Методологія займається теоретичними проблемами шляхів і засобів наукового пізнання та закономірностей наукового дослідження як творчого процесу. Поняття методологія у більш вузькому смислі слова означає теорію наукового пізнання в конкретних наукових дисциплінах. «Методологія наука у більш вузькому смислі є частиною гносеології» (В. А. Штофф).

Методологічні основи – сукупність вихідних філософських ідей, які лежать в основі дослідження природних або суспільних явищ і які чинять вирішальний вплив на теоретичну інтерпретацію цих явищ; науковий фундамент з позицій якого дається пояснення основних педагогічних явищ і розкривається її закономірності.

Мета – те, до чого прагнуть, що треба здійснити, образ необхідного майбутнього.

Мета виховання – попередньо визначені (прогнозовані) результати підготовки підростаючого покоління до життя, що відображаються у їх

особистісному розвитку і формуванні, яких прагнуть досягнути у процесі виховної роботи; сукупність властивостей особистості, до виховання яких прагне суспільство.

Мета навчання – бажаний результат засвоєння змісту освіти.

Метод – шлях, спосіб пізнавальної, практичної діяльності людей, досягнення передбаченої мети.

Методи виховання – способи спільної взаємопов'язаної діяльності вихователів і вихованців з метою досягнення виховних цілей.

Метод навчання – способи впорядкованої взаємозв'язаної діяльності вчителя і учнів, які спрямовані на досягнення мети освіти.

Методи науково-педагогічних досліджень – способи, прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної діяльності.

Метод ілюстрації та демонстрації – наочний метод навчання, який передбачає показ конкретних предметів та явищ навколишньої дійсності чи їх зображень, які сприймаються за допомогою органів чуттів.

Метод роботи з книгою – спосіб організації самостійної роботи учнів з друкованим текстом, що дає їм змогу глибоко осмислити матеріал, закріпити його, виявити самостійність у навчанні.

Методична робота у школі – форма організації цілеспрямованої діяльності вчителя над вдосконаленням свого фахового рівня.

Методичне об'єднання – одна з організаційних форм колективної методичної роботи в системі підвищення кваліфікації вчителів.

Методичне об'єднання класних керівників – одна з організаційних форм колективної методичної роботи в системі підвищення кваліфікації вчителів.

Модель – це штучна система, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується.

Модуль – відносно цілісний і логічно завершений елемент побудови навчального курсу, що, як правило, відповідає середній за обсягом навчальній темі.

Модульне навчання – система навчання, яка містить у собі дві сторони: організаційну (модульний навчальний план, модульний розклад, модульний календарний план) та процесуальну (модуль, модульний урок).

Модульний урок – це структура та послідовність елементів уроку, кожен з яких включає в себе порцію змісту навчального матеріалу і керівництво до роботи з ним засноване на варіативності рівнів його складності та шляхів руху від одного навчального елемента до другого.

Моральне виховання – один з видів виховання, який передбачає цілеспрямоване формування моральної свідомості, розвиток моральних почуттів та формування звичок й навичок моральної поведінки відповідно до певної ідеології.

Мотив – спонукальна причина дії і вчинків людини, яка безпосередньо пов'язана із задоволенням потреб; усвідомлена причина, яка обумовлює вибір дій і вчинків; предмет, який спонукає до вибору дій.

Мотивація – система мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки.

Навчання – це цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого здійснюється засвоєння знань, формування вмінь і навичок, їх розвиток і виховання.

Навички – здатність виконувати певні дії автоматично; автоматизовані елементи умінь: рухові (моторні), чуттєві (сенсорні), розумові (інтелектуальні).

Навчальна програма – це державний нормативний документ, в якому розкривається зміст освіти з кожного предмета в кожному класі і визначається система наукових знань, світоглядних і морально естетичних ідей, практичних умінь і навичок, якими необхідно опанувати учням, і кількість годин на їх вивчення.

Навчальний план – це державний нормативний документ, який визначає підсумоване навантаження учнів і його розподіл за етапами навчання і класами, встановлює перелік навчальних предметів, обов'язковий для вивчення в усіх школах, а також рухомий компонент, що включає навчальні предмети, які вводяться за розсудом регіонів і шкіл;

Навчальний предмет – дидактично обґрунтована система знань, умінь і навичок, відібраних із відповідної науки чи мистецтва для вивчення в навчальному закладі та адаптована до певного віку учнів.

Навчальний посібник – книга, в якій матеріал розширює межі підручника, містить додаткові, найновіші а також довідкові відомості (довідники, хрестоматії, словники, збірники вправ і задач, тощо).

Навчальна програма – державний нормативний документ, у якому розкривається зміст освіти з кожного предмету в кожному класі і визначається система наукових знань, світоглядних і морально-естетичних ідей, практичних умінь та навичок, якими необхідно опанувати учням, і кількість годин на їх вивчення.

Наука – це система наукових знань про певні явища дійсності. Наука – одна із форм суспільної свідомості, що дає об'єктивне відображення світу; система знань про закономірності розвитку природи, суспільства та способу впливу на навколишній світ, освіта, навички, знання, набуті людиною в процесі навчання, життєвого досвіду.

Національне виховання – це виховання дітей на культурно історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій мудрості, що забезпечує етнізацію дітей як необхідний і невід'ємний складник їх соціалізації.

Організація педагогічних досліджень – взаємозв'язок складових елементів дослідницької роботи.

Освіта – це система, процес і результат процесу пізнання.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей.

Особистість – соціальна характеристика людини, що вказує на ті його якості, які формуються під впливом суспільних відносин, відносин з іншими людьми; продукт і суб'єкт певного соціального середовища.

Особистісно орієнтованого навчання – це гуманне суб'єкт-суб'єктне співробітництво всіх учасників

освітнього процесу; діагностично-стимулюючий спосіб організації пізнавальної діяльності; проектування індивідуальних досягнень; урахування особливостей студентства як соціальної групи та діапазону особистісних потреб майбутнього фахівця.

Парна форма – така організація навчальної роботи, за якою спільну роботу виконують дві особи: учень-учень (взаємоперевірка, взаємоопитування, взаємодиктант); учитель-учень (залік, іспит, консультація).

Педагогіка – наука про виховання, навчання, освіту людини на всіх етапах її розвитку. *Сучасна педагогіка* – це комплекс теоретичних і прикладних наук про навчання, виховання і освіту як соціально організовані і цілеспрямовані процеси, а також про шляхи удосконалення цих процесів.

Педагогіка вищої школи – одна з галузей педагогіки, науки про виховання, навчання і освіту молоді і дорослих.

Педагогіка вищої школи – це наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як спеціалістів відповідно до вимог держави. Предмет науки завжди конкретизується в її меті і завданнях.

Педагогічна культура – це складне, динамічне, системне, багатокomпонентне особистісне утворення, яке включає діалектичну інтегровану систему якостей і властивостей, педагогічних цінностей і здібностей педагога, між якими існують певні зв'язки і відношення, що формуються, реалізуються в різноманітних видах професійно-педагогічної діяльності і визначають характер і рівень останніх.

Педагогічна майстерність – це комплекс якостей і властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога на рефлексивній основі. Її складовими є гуманістичне спрямування, теоретичні знання, педагогічні здібності, педагогічна техніка.

Педагогічна система – функціональну структуру, діяльність якої підпорядкована певній меті, навчальні заклади і включені в спеціальну навчально-виховну діяльність спеціалісти утворюють педагогічну систему. Вся сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх навчальних закладів складає систему освіти, котра вміщує великі педагогічні системи: систему вищої освіти, систему середньої спеціальної освіти, систему загальної середньої освіти та ін.

Педагогічні дослідження – свідомий цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням певного наукового апарату, наукових методів.

Педагогічний такт – це педагогічно грамотне спілкування в складних педагогічних ситуаціях, вміння знайти педагогічно доцільний і ефективний спосіб впливу; почуття міри, швидкість реакції, здатність швидко оцінювати ситуацію і знаходити оптимальне рішення; вміння керувати своїми почуттями, не втрачати самовладання, емоційна урівноваженість, у поєднанні з високою принциповістю та вимогливістю, з чуйним людським ставленням до студента; критичності і самокритичності в оцінці своєї праці та своїх вихованців, у нетерпимості до шаблону, формалізму, застою думки і

справи, до бюрократизму і пихи; повазі в студентах особистості, розвитку їх людської гідності.

Педагогічний експеримент – це науково визначений дослід або спостереження досліджуваного явища у спеціально створених умовах, що дають змогу стежити за його перебігом, керувати ним, відтворювати щоразу при повторенні цих умов. Отже, експериментом є дослідження педагогічного процесу шляхом внесення в нього принципово важливих змін у відповідності з поставленими завданнями та висунутою гіпотезою, що дає можливість розкрити відношення між явищами, що вивчаються, і описати їх якісно та кількісно. Суттєвою ознакою експерименту виступає активне втручання дослідника в об'єкт педагогічного пошуку.

Педагогічна теорія – система науково-педагогічних знань, яка описує і пояснює елементи реальної педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі. Складовими елементами педагогічної теорії є педагогічні ідеї, педагогічні поняття, педагогічні концепції, педагогічні закономірності і педагогічні принципи. Теорія узагальнює їх в окремих явищах. На основі теорії будується методика навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі.

Педагогічна концепція – система критичних поглядів на реальну вузівську дійсність і відповідного пошуку та пропозиції нових конструктивних ідей. Педагогічна концепція завжди повинна підкріплюватись дослідженнями та емпіричними даними. Так, концепція гуманізації і гуманітаризації спирається на соціологічні дослідження серед студентів та емпіричні міркування й пропозиції викладачів.

Педагогічна ідея – це новий напрям думки, твердження або розгорнута модель, що відображає ті чи інші стосунки або зв'язки у вузівській дійсності. Набуваючи самостійного характеру, ідеї можуть поєднуватись у концепції, частково слугуючи поповненням теорії.

Педагогічна закономірність – об'єктивно повторювана послідовність явищ, що відзеркалює причинно-наслідкові зв'язки педагогічних явищ і процесів.

Пізнавальний інтерес – вибіркове, емоційно забарвлене ставлення до пізнання, у процесі якого відбувається оволодіння змістом навчальних предметів та необхідними навичками інтелектуальної праці.

Педагогіка співробітництва – педагогічна теорія, використання якої призводить до стимулювання творчого саморозвитку особистості вчителя та учнів, допомагає усвідомлювати індивідуальні задатки, нахили, здібності та ефективно розвивати їх; ділове партнерство вчителя та учнів.

Педагогічна інновація – процес створення, поширення і використання нововведень для розв'язання тих педагогічних проблем, які до цього часу вирішувалися по-іншому за рахунок внутрішніх ресурсів.

Педагогічне оцінювання – процес взаємодії викладача і здобувачів вищої освіти, в ході якого визначається якість засвоєння знань, умінь й навичок та почуттєво емоційні й раціональні чинники успішного індивідуального розвитку; визначення і вираження в умовних одиницях (балах), а також в оцінних судженнях

викладача щодо знань, умінь й навичок здобувачів вищої освіти відповідно до вимог навчальних програм.

Педагогічна технологія – це цільова, відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії викладача і студентів (учнів); з безумовним забезпеченням гарантованого результату та комфортних умов для здобувачів та викладача.

Підручник – державний нормативний документ, який викладає зміст навчального предмету відповідно до програми.

План – документ, у якому подано планування діяльності на конкретний час (конкретизація програми).

Планування – усвідомлене, цілеспрямоване прогнозування цілей та шляхів їх досягнення.

Політехнічна освіта – сукупність знань про головні галузі і наукові принципи виробництва й озброєння загально виробничими уміннями, необхідним для участі в продуктивній праці однієї із галузей народного господарства.

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти – набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв’язування типових спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти – набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв’язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності.

Пояснювально-ілюстративне навчання – вид навчання за яким учням не просто повідомляють готові знання, а пояснюють їх, обґрунтовують, коментують.

Принципи – це система вимог і положень педагогіки, дотримання яких забезпечує продуктивність навчально-виховного процесу.

Принципи навчання – вимоги до організації, змісту, форм, методів навчання, слідування яким забезпечує його необхідну ефективність.

Проблемне навчання – це така організація процесу навчання, основа якої полягає в утворенні в навчальному процесі проблемних ситуацій, вирішення і вирішення учнями проблем, що побудована на законах аналітико-синтетичній діяльності кори мозку та принципах пошукової діяльності.

Програмоване навчання – вид навчання з використанням програми управління процесом засвоєння знань, умінь та навичок, складеної так, що на кожному ступені навчального процесу чітко обумовлюються ті знання, уміння, навички, які мають бути засвоєнні і контролюється процес засвоєння.

Професійна діяльність викладача закладу вищої освіти – це особливий різновид творчої інтелектуальної праці. Творчість викладача полягає, насамперед, у доборі методів і розробці технологій реалізації мети і завдань, поставлених державою перед вищою школою.

Професійна ідентичність – це прийняття особистістю певних ідей, правил поведінки, цінностей, прийнятих членами професійного співтовариства, що відповідає її потребам і можливостям.

Професійна культура розглядається як певний ступінь оволодіння професією, тобто способами і прийомами вирішення професійних завдань на основі сформованості духовної культури особистості.

Професійна освіта – сукупність знань, практичних умінь і навичок, необхідних для виконання роботи в певній галузі трудової діяльності.

Професійний саморозвиток майбутнього вчителя – це складний, динамічний неперервний процес самопізнання, самовизначення, самопроекування, самонавчання, самовдосконалення власної особистості, самореалізації педагогічних знань, умінь, навичок, здібностей та професійно значущих якостей і властивостей, постійне наближення до «ідеального я».

Професійно-педагогічне спілкування – це система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація діяльності і стимулювання діяльності вихованців, організація і корекція взаємин у колективі вихованців, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоствердження особистості вихованця.

Професійно-педагогічна спрямованість – це професійна гідність; професійна відповідальність; захопленість професією; цілеспрямованість; любов до дітей; професійна спостережливість; доброзичлива вимогливість; професійна працездатність; саморегуляція; гумор; об'єктивність та принциповість.

Професіограма – модель передбаченого результату, який існує ідеально, але має бути отриманий після певного терміну навчання і виховання здобувача у закладі вищої освіти. Як система вимог до спеціаліста, вона надає можливість передбачити конкретні шляхи, засоби, операції, критерії професійної підготовки здобувачів, а

також удосконалювати програму формування особистості майбутнього педагога.

Професіонал – той, хто зробив яке-небудь заняття предметом своєї постійної діяльності, своєю професією (добрий фахівець, знавець своєї справи).

Професіоналізм – оволодіння основами та глибинами якої-небудь професії; професіоналізм виступає в якості інтегральної характеристики людини – професіонала (як суб'єкта діяльності та індивідуальності), що проявляється в діяльності та спілкуванні, у досягненні високим виробничих показників, в особливостях його професійної мотивації, системі його устремлень ціннісних орієнтаціях, значущість праці для фахівця як смислу життя.

Професіоналізм діяльності – це якісна характеристика суб'єкта праці, яка відображає високу професійну кваліфікацію та компетентність, різноманіття ефективних професійних навичок та вмінь, в тому числі основаних на творчих рішеннях, володінні сучасними алгоритмами і способами вирішення професійних завдань, що дозволяє діяти з високою і стабільною продуктивністю; це характеристика, яка підлягає подальшому розвитку.

Професіоналізм особистості – це якісна характеристика суб'єкта праці, яка відображає високий рівень професійно важливих, особистісно-ділових якостей, акмеологічних інваріантів професіоналізму, креативності, адекватний рівень домагань, мотиваційну сферу та ціннісні орієнтації, спрямовані на прогресивний розвиток.

Профорієнтація – це науково обґрунтована система соціально-економічних, психологічних, виробничо-технічних та індивідуальних заходів, що спрямовані на надання допомоги учням у професійному самовизначенні згідно з особистісними здібностями, можливостями, покликаннями та врахування потреб суспільства.

Приєм виховання (навчання) – це складова частина, деталь методу, необхідна для більш ефективної реалізації методу в умовах конкретної ситуації.

Принципи виховання – основоположні, керівні ідеї, правила на основі яких потрібно здійснювати процес виховання для підвищення його ефективності.

Протиріччя – це протилежні початки, які зіткнулися у конфлікті.

Професіоналізм спілкування – це готовність і вміння використовувати системні знання, особистісні якості у взаємодії зі здобувачами.

Психологічна структура діяльності педагога є своєрідним відображенням діяльності педагогічних систем. Психологічна структура діяльності – це взаємозв'язок, система і послідовність дій педагога, спрямованих на досягнення поставлених цілей через розв'язання педагогічних задач.

Рейтинг – метод оцінювання тих чи інших сторін діяльності компетентними суддями.

Результат – зміни між початковим і кінцевим станом, які ми спостерігаємо у поведінці вихованців.

Результати навчання - знання, вміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після

завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів.

Розвиток – кількісні та якісні зміни, які відбуваються з людиною протягом життя, під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів (спадковість, середовище, виховання, активність).

Розповідь – монологічний словесний метод навчання, який являє собою живий, образний, емоційний виклад будь-якого питання, що містить переважно фактичний матеріал.

Розумове виховання – цілеспрямована діяльність вихователя з розвитку пізнавальних інтересів, розумових сил та мислення учнів, культури розумової праці.

Самовиховання – свідомо та цілеспрямована діяльність людини щодо вдосконалення своєї особистості.

Самоконтроль – це вміння особистості проконтролювати рівень засвоєння знань, як загалом, так і на окремих етапах.

Самоосвіта – це освіта, яка одержується поза навчальними закладами, шляхом самостійної роботи.

Самостійність – одна із властивостей особистості. Характеризується двома факторами: по-перше, сукупністю засобів – знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; По-друге, ставленням особистості до процесу діяльності її результатів і умов здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, які складаються у процесі діяльності. Формування самостійності у процесі навчання – одне із основних завдань шкільного навчання. Відповідно, аналіз умов такого формування – одне із завдань педагогічної науки. Самостійність визначається не лише самостійною діяльністю, знаннями, уміннями й

навичками самостійної роботи, але й умінням ставити цілі, планувати їх, здійснювати, відповідати за їх рішення.

Самостійна робота розглядається, з одного боку, як різновид діяльності, що стимулює активність, самостійність, пізнавальний інтерес, і як основа самоосвіти, поштовх до подальшого підвищення кваліфікації, а з іншого – як система заходів чи педагогічних умов, що забезпечують керівництвом самостійною діяльністю здобувачів вищої освіти.

Самостійна позааудиторна робота здобувачів вищої освіти – це процес, в якому домінує процес самореалізації. Вона дає змогу студентам гармонізувати внутрішні і зовнішні фактори формування професійної культури; створює додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу; задоволення цих потреб, які в процесі аудиторної роботи не задовольняються. це не лише засіб зростання інтелектуального потенціалу, професійної культури, а й платформа формування відповідальності, оволодіння засобами самоактуалізації, самовиховання, самоосвіти

Світогляд – це узагальнена система поглядів, переконань, ідеалів, в яких людина виражає своє ставлення до оточуючого її природного та соціального середовища.

Семинар – це форма організації навчання, що складається з двох взаємопов'язаних ланок – самостійного вивчення здобувачами програмного матеріалу і обговорення на заняттях результатів пізнавальної діяльності (доповідей, рефератів, повідомлень, вузлових питань тощо).

Середовище – оточення, реальна дійсність в умовах

якої відбувається розвиток людини.

Синтез – відновлення цілісності об'єкта, предмета в усьому розмаїтті його виявлень, що досліджується.

Спеціальні методи – методи, які застосовуються при вивченні окремих навчальних предметів.

Структура – зв'язок та послідовність елементів певного явища або процесу, які пов'язані між собою певними зв'язками

Спілкування – форма активності особистості, яка породжується потребам у сумісній життєдіяльності та обміні інформацією, проявляється у встановленні та розвитку контактів між людьми, формуванні міжособистісних стосунків.

Спостереження – систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта дослідження, яке дає змогу отримати первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень.

Спадковість – передача від батьків до дітей певних якостей та особливостей, закладених у генетичній програмі.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності.

Стимул – організований вплив на свідомість, почуття і волю людей з метою підвищення трудової і громадської активності їх, дотримання норм і правил поведінки в громадському середовищі і побуті.

Стимулювання – спонукання, здійснений поштовх, імпульс до думки, почуттів і дії.

Студентство – це мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві.

Студентоцентроване навчання – підхід до організації освітнього процесу, що передбачає:

заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу;

створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії;

побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу.

Творчість – одне зі складних і таємничих явищ людського життя. Їй властиві одночасно знання відомого, доведеного і фантазія, уява; сумління, працелюбство, опора на розрахунок і інтуїція, єдність свідомого і підсвідомого.

Тест (від англ. test – випробування, перевірка) – стандартизоване, коротке, обмежене в часі випробування; сукупність завдань, які переважно вимагають однозначної відповіді, укладений за певними правилами та процедурами, передбачає попередню експериментальну перевірку й відповідає таким характеристикам ефективності, як валідність і надійність.

Тестування – це система психолого-педагогічних завдань, спрямованих на дослідження окремих рис і властивостей людини.

Технологія означає «знання обробки матеріалу» (*techné-мистецтво, ремесло, наука+logos - поняття, вчення*). Технологія включає також і мистецтво володіння процесом, завдяки чому персоналізується. Технологічний процес завжди передбачає певну послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) і умов.

Типологія – результат типологічного опису і зіставлення об'єктів за певними ознаками.

Трудове виховання – один з напрямів виховання, який спрямований на усвідомлення дітьми, підлітками, юнацтвом цінностей трудового життя.

Українська громадянська ідентичність – стійке усвідомлення громадянином України, закордонним українцем свого політико-правового зв'язку з Україною, українським народом та громадянським суспільством;

Українська національна ідентичність – стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями;

Уміння – здатність належно використовувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань.

Урок – це така організаційна форма роботи в школі, за якої вчитель у межах точно встановленого часу з постійним складом учнів однакового віку за твердим розкладом вирішує певні навчально-виховні завдання.

Учіння – діяльність учнів, яка передбачає їхню свідому активність, спрямовану на засвоєння змісту освіти, та відбувається в сенсомоторних та мовних діях.

Фактор – постійно діючі обставини, які мають суттєве і навіть визначне значення у розвитку явища, що вивчається.

Факультатив – форма диференційованого навчання, мета якого полягає в поглибленні загальноосвітніх знань, трудової підготовки, розвитку різнобічних інтересів і здібностей школярів.

Формування – становлення та розвиток особистості як соціальної істоти під впливом виховання.

Форма виховання – зовнішній вираз узгодженої діяльності вихователя і вихованців, спрямований на досягнення певної виховної мети.

Форма навчання – різновид побудови, організації навчального процесу – зовнішній вираз цілеспрямованої взаємодії учителя і учнів, що характеризується розподілом навчальних організаційних функцій, добром і послідовністю ланок навчальної роботи, режимом часовим і просторовим.

Фронтальна робота – це форма організації навчання, при якій вчитель ставить перед класом запитання або пізнавальні завдання, у вирішенні яких беруть участь всі учні у достатньо швидкому темпі (фронтальна бесіда, фронтальне опитування, фронтальний виклад матеріалу, фронтальне виконання вправ).

Функція – обов'язок, коло діяльності, призначення, роль.

Економічне виховання – спеціально організована педагогічна діяльність, що спрямована на розвиток

економічного мислення сучасної людини у масштабах своєї сім'ї, виробництва, держави.

Експеримент – метод вивчення об'єкта за яким дослідник активно і цілеспрямовано впливає на нього завдяки створенню штучних умов або використанню природних умов, необхідних для виявлення відповідної властивості.

Екскурсія – це форма організації педагогічного процесу, спрямована на вивчення учнями поза межами школи, але під керівництвом вчителя, певних предметів, явищ, процесів шляхом живого і безпосереднього їх сприймання.

Естетичне виховання – напрям виховної роботи, який спрямований на формування у школярів бажання та умінь змінювати навколишнє «за законами краси».

Ефективність – відношення досягнутого результату (відповідно до того чи іншого критерію) до максимально досягнутого чи заздалегідь запланованого результату.

Якість, як філософська категорія, являє собою сукупність усіх суттєвих, відносно стійких властивостей і характеристик об'єкта або предмету. Відсутність будь-якої, навіть однієї властивості свідчить про відсутність якості.

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг.

Якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за

наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості.